

Державне підприємство
«Черкаський державний науково-дослідний інститут
техніко-економічної інформації в хімічній
промисловості»
(ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)

18000, ГСП, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205

Аналітична оцінка ситуації у хімічній промисловості України та на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції за підсумками 2023 року

Аналітична записка

*Розроблена на основі доступних та
репрезентативних статистичних даних
(Держстату України, територіальних органів
Держстату України, Державної митної служби
України та ін.), власних експертних оцінок та
розрахунків, публічних даних ЗМІ,
корпоративних сайтів компаній,
комунікативної інформації.*

Робоча версія станом на 25.12.2023.

*Розробник: **Т.В. Ковеня**, директор ДП
«Черкаський НДІТЕХІМ»*

Тел./факс: 8(0472) 36-03-26

E-mail: office@nditekhim.com.ua

WebSite: <http://nditekhim.com.ua>

Черкаси
2023

ЗМІСТ

1. Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни	3
2. Товарне виробництво. Загальний і секторальний аналіз.....	5
3.Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції	9
4. Поглиблений секторальний аналіз реалізації товарної хімічної продукції, виробленої в Україні в 2010-2023 рр. (інституціональний підхід). Динаміка, тенденції.	11
5.Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо	23
6. Регіональні і покраїнні зміни у зовнішній торгівлі хімічною продукцією. Зміщення акцентів.....	24
7. Експортні поставки хімічної продукції із України в 2023 році	28
8. Імпортні поставки хімічної продукції до України	35
9. Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	41
10. Фінансові результати роботи хімічної галузі	44
11. Інвестиції в основний капітал хімічної галузі	46
12. Основні оціночні висновки	47

1. Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Кількість функціо- нуючих підприємств	Загальна кількість діючих хімічних підприємств (КВЕД 20+21), за даними Держстату України, на початок 2023 р. становила 5380 підприємств (без ТОТ та територій, де ведуться активні бойові дії), з яких 2158 підприємств - у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, 3222 підприємств – у виробництві пластмасових та гумових виробів. Кількість ФОП у загальній кількості діючих хімічних підприємств становила відповідно 876 та 1494 суб'єктів господарювання. Загальна кількість діючих хімічних підприємств (КВЕД 20+21) оціночно на кінець 2023 р. складає 5450 підприємств, з яких 2200 підприємств - у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, 3250 підприємств – у виробництві пластмасових та гумових виробів. Станом на 1 грудня 2023 р. частка діючих підприємств у загальній кількості зареєстрованих підприємств (КВЕД 20+21) виросла та оціночно становила 75%, відповідно частка недіючих підприємств скоротилася до 25%. У довоєнному 2021 р. кількість діючих хімічних підприємств (КВЕД 20+21), за даними Держстату, становила 6481 підприємств, з яких 2591 підприємств - у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, 3590 підприємств – у виробництві пластмасових та гумових виробів. Таким чином, з початку широкомасштабної війни кількість діючих хімічних підприємств скоротилася на 16%. Однак оприлюднені дані сформовані за 2021–2022 роки на основі фактично поданих підприємствами звітів та проведених дооцінок показників, а тому є не зовсім статистично коректними. Зокрема, викликає певний сумнів база для порівняння, а також статусна оцінка діючих підприємств. За оціночними даними ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», з початку широкомасштабної війни кількість діючих хімічних підприємств скоротилася не менш ніж на 30%. За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», відсоток хімічних підприємств, які змінили свою локацію, не перевищує 6-7% (це переважно малі та досить обмежено середні підприємства, які лише частково здійснили релокацію), з них у межах України – 5%, перемістили своє виробництво за межі України – не більше 1,5-2,5%. За даними 2022 р., хімічна галузь належить до секторів з найбільш значимою кількістю великих компаній, які входять до ТОП1000 національних компаній і мають великий валовий дохід. Кількість таких компаній за підсумками 2022 року становить 53 компанії з сукупним чистим доходом 163 млрд. грн.

Приватизаційні наміри. ФДМУ оприлюднив перелік підприємств, які будуть приватизовані найближчим часом в рамках великої приватизації. Серед них стратегічно значимі хімічні підприємства – **ВАТ «Одеський припортовий завод», ВАТ «Суміхімпром», АТ «Оріана», ВАТ «Об'єднана гірничо-хімічна компанія.**

Приватизація буде здійснена через систему «Prozorro. Продажі». Виставлене на продаж також **ДП «Смоли»** (єдиний виробник іонообмінних смол в Україні), однак торги в кінці липня не відбулися через брак учасників аукціону (заявлена вартість близько 200 млн. грн.)

Наразі переважна більшість державних хімічних підприємств перейшли до сфери управління ФДМУ і поетапно буде прийнято рішення щодо їх подальшого функціонування та статусу. Станом на грудень ФДМУ заявив про приватизацію 1000 підприємств, однак перелік та галузевий зріз підприємств невідомий. Зрозуміло, що навіть за наявності зацікавлених інвесторів держава в умовах війни не зможе отримати адекватну ціну за свої промислові та інші активи.

Деякі хімічні підприємств, які мають «російський» та/або корупційний «слід» передані або перебувають в процесі передачі Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) для пошуку управляючих компаній (ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпатсмоли», ТОВ «Калуський трубний завод», ПрАТ «Вінницяпобутхім» та ін.)

Два конкурси по відборі управителя для арештованих активів **ТОВ «Карпатнафтохім»** так і не відбулися, що ускладнює процес відновлення роботи підприємства, яке є ключовим виробником базової хімічної продукції (як органічної і неорганічної напівсировини, так і кінцевої товарної продукції).

Активи **ПрАТ «Вінницяпобутхім»** передані в управління компанії «Крайтекс-сервіс», яка ставить за мету до кінця 2023 року довести свою частку на ринку СМЗ до 8% і 15% у 2024 році. Компанія «Крайтекс-Сервіс» спеціалізується на дистрибуції товарів побутової хімії, косметики, засобів гігієни. Вкладені інвестиції склали 400 млн.грн. Потужність виробництва становить 6-7 тис. тонн пральних порошків на місяць. Компанія «Крайтекс-сервіс» офіційно заявила про запуск виробництва на базі ПрАТ «Вінницяпобутхім» з липня 2023 року.

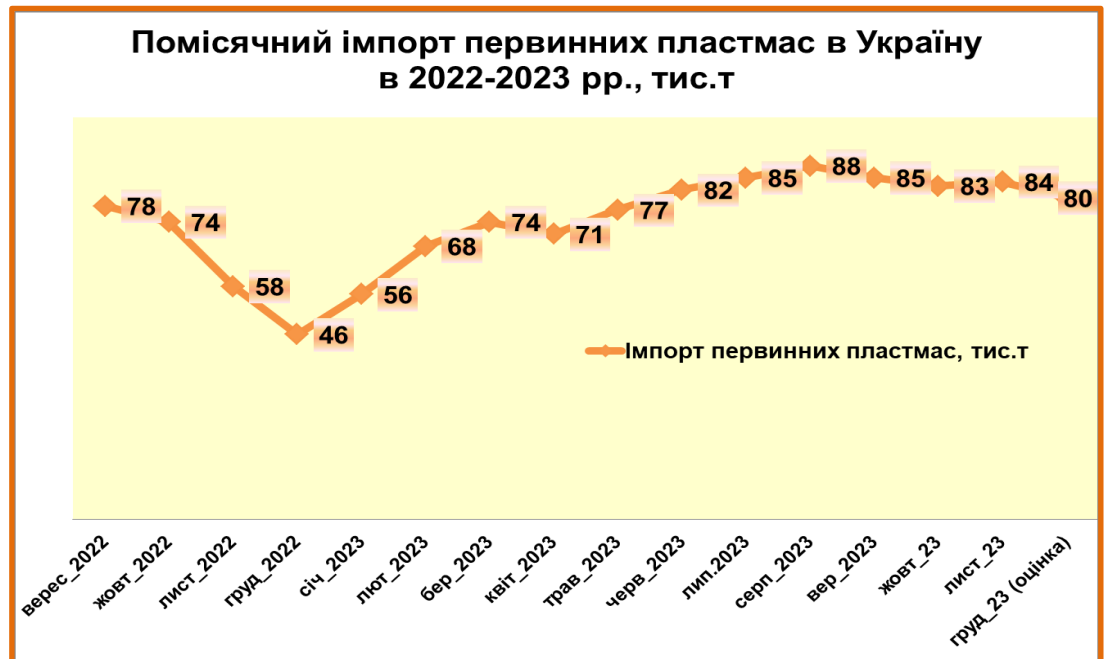
Окремі хімічні підприємства змінюють **локація, назви, юридичний та господарський статус, проводять відповідну юридичну перереєстрацію.** І цей процес особливо активізувався з різних причин у 2023 році.

2. Товарне виробництво. Загальний і секторальний аналіз

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Товарне виробництво	За підсумками січня-березня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за даними Держстату України, 73,3%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 93,7%. За підсумками січня-червня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за остаточними даними, 95,6%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 108,8%. За підсумками січня-вересня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за остаточними даними, 112,2%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 111,6%. За попередніми підсумками 2023 р., індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», 106,2%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 109%. Таким чином, приріст у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції за результатами 2023 р., порівняно з 2022 р., становив у вартісних показниках 6,2%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 9% Слід взяти до уваги, що у першому кварталі 2023 р. лише у березні спрацював ефект низької статистичної бази, у другому-четвертому кварталах цей ефект діяв упродовж усіх дев'яти місяців та впливав на статистичні індекси товарного виробництва. Індекс виробництва продукції основної хімії склав за підсумками першого кварталу 2023 р. 58,3%, за підсумками 1 півріччя 2023 р. через низьку статистичну базу у він підвищився до 82%. За підсумками трьох кварталів 2023 р., індекс виробництва продукції основної хімії склав 104,2% (+4,2%). За попередніми даними, індекс виробництва продукції основної хімії склав у 2023 році, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ, 101,5% (+1,5%). Статистично обнадійливими є також результати роботи в сегменті пластмасових виробів, де аналогічні показники за підсумками трьох періодів склали у поквартальному зрізі відповідно 96%, 110% та 112,7%. Попередні підсумки 2023 р. – 111%. Індикатором товарного виробництва пластмасових виробів в Україні є імпорт пластмас у первинних формах, частка яких становить 96-97% у внутрішньому секторальному споживанні і, по суті, є сировинною секторальною базою в умовах практично повної відсутності національного виробництва первинних пластмас.

Про це свідчать дані, приведені на Діаграмі 1. 3 травня 2023 року місячні імпорتنі поставки первинних пластмас в Україну у ваговому вимірі складали 77-88 тис.т і на такому рівні трималися до кінця поточного року, що свідчить про відновлювальні процеси у виробництві пластмасових виробів, насамперед будівельного призначення та полімерної тари різного використання.

Діаграма 1

У виробництві **гумових виробів** індекси товарного виробництва в 2023 р. у поквартальному зрізі порівняно з 2022 р становили 85-99% і на кінець 2023 року цей показник очікувано досяг 102% (попередні дані).

*Загалом у 2023 році в хімічній промисловості України, незважаючи на статистично позитивну динаміку індексів товарного виробництва, продовжувала спостерігатися **висока ступінь невизначеності та діяла значна кількість негативних факторів, які впливають на ситуацію в хімічній галузі:***

- ✓ триваючі військові дії, фізичне руйнування та призупинення діяльності значної частини ключових підприємств, які виробляють стратегічно важливу для внутрішнього товарного ринку продукцію;
- ✓ значний ріст (та/або волатильність) цін на усі складові собівартості хімічної продукції;
- ✓ нестабільність замовлень (попиту), здорожчання та ускладнення логістичних ланцюгів;
- ✓ дефіцит обігових коштів,
- ✓ розірваність частини логістичних внутрішніх та зовнішньоторговельних ланцюгів (певна частина їх так і не змогла відновитися),

	✓ наростаючий дефіцит фахового персоналу через відтік персоналу (як за кордон, так і через мобілізацію) та проблеми з його ротацією (і виробничого, і інженерно-технічного, і управлінського персоналу) тощо. Дефіцит фахового персоналу виходить в хімічній галузі на одне з перших «вузьких» місць функціонування підприємств. Все ще спостерігається нестабільний режим роботи багатьох підприємств. Середній рівень завантаження виробничих потужностей на більшості економічно активних хімічних підприємств, хоча і дещо підвищився у поточному році, все ще є нижчим від 55-60%, хоча цей показник суттєво диференціюється у розрізі основних регіонів та сегментів виробництва. У західному регіоні він становить до 70-75% (по економічно активним підприємствам), у східному регіоні (без регіону активних бойових дій) – зі значними виробничими обмеженнями працюють близько 25-30% хімічних підприємств-виробників. <i>Досить критичним та чутливим залишається фактор зниження попиту та обсягів збуту продукції (через падіння платоспроможного попиту по ланцюгам перероблення), можливість утримання конкурентних цін на кінцеву товарну продукцію через високу волатильність цін на сировину та енергоресурси і значні обсяги конкуруючого імпорту, які досить часто ввозяться за більш конкурентними цінами, порівняно з продукцією національних товаровиробників.</i> У той же час, слід однонаочно зазначити, що частина хімічних підприємств (і секторів загалом), упродовж усього 2023 р. продовжувала адаптувалася до нових умов свого функціонування та частково відновила свої виробництва, відпрацьовувала нові ланцюги поставок сировини та збуту продукції, і що найголовніше, розширила асортимент товарної продукції за рахунок більш ліквідних видів продукції, орієнтованих на внутрішні потреби. Хоча цей процес все ще є досить уповільненим і поки що не системним. Все ж позитивні адаптаційні тенденції досить активно, хоча і локально, проявили себе в 2023 році, що є досить обнадійливо.
Секторальні тенденції	Загалом сталізація товарного виробництва стосується у найбільшій мірі секторів, які виробляють ліквідну сировину та напівсировину (особливо мінеральну, експортоорієнтовані продукти неорганічної та органічної хімії, декстрини, казеїни та казеїнати, жирні амінокислоти тощо), а також споживчу продукцію нееластичного та стабільного попиту (гумові вироби, пластмасові вироби, мило, синтетичні миючі засоби, ефірні олії, косметичні та парфумерні вироби, добрива та засоби захисту рослин у дрібному фасуванні та ін.). Загалом, за попередніми підсумками 2023 року, річні індекси товарного виробництва у розрізі більшості секторів показали приріст обсягів виробництва, хоча у певній мірі цей приріст був обумовлений різною порівняльною статистичною базою, а тому є не зовсім лінійним.

Найбільш високий індекс товарного виробництва показав **сектор лакофарбової продукції – 166%** (тут і далі - попередні дані за 2023 рік), **виробництво пластмасових виробів – 111%, виробництво СМЗ, мила, ПКВ – 105%.**

Продовжують відновлювати свою роботу підприємства, які розташовані у відносно безпечних регіонах, або ті, які здійснили релокацію в такі регіони, або підприємства, які експортували до ЄС та інших сусідніх країн у значних обсягах товарну продукцію та наразі частково відновили такі поставки або ж переорієнтували їх на нові зовнішні товарні ринки.

Водночас через складнощі з логістикою значно зменшилось виробництво в Україні товарної продукції на умовах імпортованої толінгової сировини (цей фактор відіграв певну стабілізуючу функцію у попередні роки). Відносну стабільність демонструють також компанії, які є партнерськими або афілійованими з європейськими або іншими іноземними компаніями.

Така тенденція найбільш відчутно проявилася у **виробництві пластмасових виробів**. За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», за підсумками 2023р. внутрішнє виробництво виробів із пластмас порівняно із 2022 р. збільшилось на 11-12% у вартісному вимірі, на 10-13% у фізичному вимірі (хоча фізичний індекс не є коректним для порівняння через особливості продукції даного сектору).

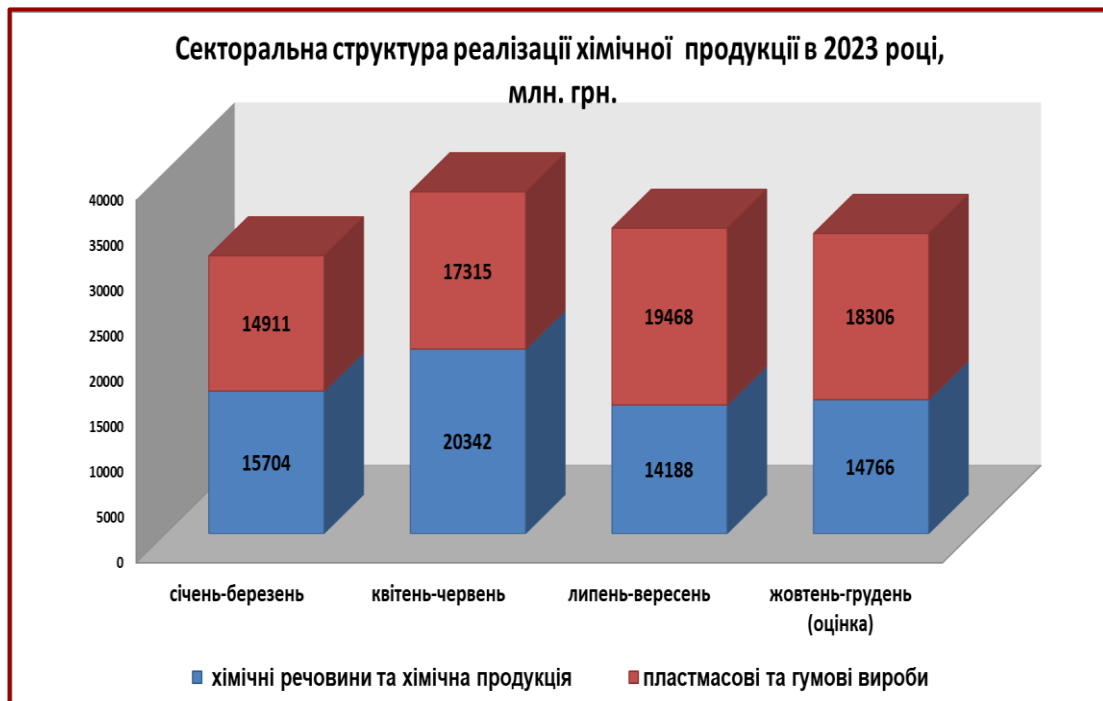
Аналогічна тенденція є характерною і для певної частини **гумових виробів**. Про це свідчить зростання імпорту синтетичного та натурального каучуку в Україну, імпорتنі поставки якого в 2023 р. збільшилися сумарно до 19,8 тис.т (+ 70% до 2022 р.). Зокрема, імпорتنі поставки синтетичного каучуку в Україну збільшилися в 2023 році до 12,8 тис.т (більш ніж в 2,2 рази порівняно з 2022 р.)

В Україні фрагментарно збільшується виробництво продукції, пов'язаної **з сільськогосподарським та дотичним виробництвом**. У 2023 р. національні компанії-виробники вивели на ринок нові гербіциди, біогербіциди (компанії ALFA Smart Agro, ТОВ «Агрохімічні технології», «БТУ-ЦЕНТР» та ін.), інноваційні стартові добрива серії Квантум Діафан (НВК Квадрат) та ін. Слід також відмітити активність на ринку мінеральної сировини (сіль, вапняки, бішофіт, гіпсові суміші та ін.)

Все ж загалом і внутрішній, і зовнішні товарні ринки, слабкий і нестабільний попит все ще залишаються найбільш критичною та вразливою проблемою для національного хімпрому. Водночас, як показав аналіз, «виживають» за нинішніх надскладних умов підприємства, які виробляють конкурентну в ціновому, товарному та логістичному відношенні продукцію, впроваджують інноваційні розробки та технології.

3.Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Реалізація товарної продукції на внутрішній ринок	Загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні у січні-березні 2023 року склав у д.ц., за даними Держстату України, близько 30,6 млрд.грн. (січень-березень 2022 р. – 31,7 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 15,7 млрд.грн (січень-березень 2022 р. - 19,8 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 14,9 млрд.грн (січень-березень 2022 р. – 11,8 млрд. грн.). За підсумками січня-червня 2023 р., загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні склав у д.ц. 68,2 млрд. грн та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 20% (січень-червень 2022 р. – 56,8 млн. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 36,2 млрд.грн (січень-червень 2022 р. – 33,6 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 32 млрд.грн (січень-червень 2022 р. – 23,2 млрд. грн.). За підсумками січня-вересня 2023 р, загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні склав у д.ц. 101,9 млрд. грн та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 17% (січень-вересень 2022 р. – 87 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 50,2 млрд.грн, темп приросту у д.ц. +6% (січень-вересень 2022 р. – 47,3 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 51,7 млрд.грн, темп приросту у д.ц. +30% (січень-вересень 2022 р. – 39,7 млрд. грн.). При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у січні-вересні 2022 р. 120%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 130%. За попередніми розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у 2023 році загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні склав у д.ц. 135 млрд. грн та виріс порівняно з 2022 р. на 16% (2022 р. – 116 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 65 млрд.грн (2022 р. – 60 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 70 млрд.грн (2022 р. – 56 млрд. грн.). Таким чином, темп приросту обсягів реалізації хімічних речовин та хімічної продукції склав в 2023 р. у д.ц. 8%, гумових та пластмасових виробів – 25%. При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у 2023 р. (річний вимір) 115%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 125%. Загалом можна констатувати, що у 2023 р. обсяги реалізації товарної продукції в сегменті гумових та пластмасових виробів в Україні у д.ц. перевищили аналогічний показник реалізації хімічних речовин та хімічної продукції (відповідно 70 та 65 млрд. грн.). Про це свідчать квартальні дані, приведені на діаграмі 2.

Загалом це **позитивна тенденція**, оскільки вона свідчить про *ріст структурної частки у галузевому виробництві хімічної продукції з більшою добавленою вартістю та кінцевої товарної продукції*, хоча у певній мірі спрацював і ціновий фактор (динаміка цін в сегменті пластмасових виробів залишається вищою від аналогічного показника в сегменті реалізації хімічних речовин та хімічної продукції).

Разом з тим, ця тенденція ґрунтується на дещо *викривленому сировинному зовнішньоторговельному балансі*, оскільки обсяги внутрішнього споживання первинних пластмас в Україні дійсно виросли у 2023 р. порівняно з 2022 р. (**у фізичному вимірі**) на **36% з 695 до 950 тис.т.** Однак 95% внутрішнього споживання первинних полімерів є імпоротною сировиною, оскільки ТОВ «Карпатнафтохім» (єдиний виробник поліетилену, ПВХ в Україні) після передачі його активів в АРМА, так і не відновив свою роботу.

Водночас імпорт пластмасових виробів до України за підсумками 2023 р. збільшився порівняно з 2022 р. майже на 20% (з 1266 до 1511 млн. дол. США), що свідчить про те, що внутрішнє виробництво пластмасових виробів повністю не відновилося і компенсатором традиційно виступає імпорт (в частині сегментів темп приросту імпорту пластмасових виробів становив в 2023 році від 130 до 160% у вартісному вимірі).

Втрати продажів у 2023 р. у фізичному вимірі у більшості товарних груп хімічної продукції порівняно з 2022 р. суттєво знизились до 10-20 % (через низьку статистичну базу).

Однак цей показник є досить неоднорідним та має високий рівень варіативності в залежності від сектору та регіональної структури товарного виробництва, а також підприємства-виробника.

Індекс доступності	Індекс доступності хімічної продукції повсякденного споживчого попиту (СМЗ, косметична продукція, засоби для чищення, засоби автохімії, добрива, пестициди та інші агрохімікати для присадибних ділянок, ЛФМ для роздрібної торгівлі, пластмасові та гумові вироби для побутового використання) <i>стабілізувався та навіть суттєво підріс у 2023 р. порівняно з 2022 (до 15-35%) завдяки стабілізації платоспроможного попиту на хімічні продукти щоденного вжитку, дії сезонного чиннику, певному уповільненні скорочення кількості населення та навіть його сезонному збільшенні через повернення частини біженців до України у березі-липні 2023 р.</i> Цей фактор однозначно вплинув на виробництво хімічної продукції споживчого призначення (насамперед, в т.з. бюджетному ціновому сегменті), загалом ці сегменти в 2023 році, як і в 2022 р., мають менші втрати порівняно з виробництвами основної (базової) хімії. Слід зазначити, що цінове структурування імпортованої хімічної продукції споживчого призначення також частково змістилося в бік більш дешевої продукції.
--------------------	---

4. Поглиблений секторальний аналіз реалізації товарної хімічної продукції, виробленої в Україні в 2010-2023 рр. (інституціональний підхід). Динаміка, тенденції.

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Пояснення до розділу 4	В розділі 4 приведені обсяги реалізації хімічної продукції за інституціональним підходом (відповідні дані оприлюднені Держстатом України в 2023 р.), на основі яких проведений секторальний аналіз у хронологічній динаміці. Інституціональний підхід – це спосіб узагальнення даних, за яким показники всіх видів економічної діяльності суб'єктів господарювання враховуються у зведеннях за тим видом економічної діяльності, який визначено як основний. Відповідно ці дані можуть суттєво відрізнятися від обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за функціональним принципом (по однорідним продуктах), який визначається за ціною продажу відвантаженої готової продукції (товарів, послуг), що зазначена в оформлених документах, як підстава для розрахунків з покупцями (замовниками), включаючи продукцію (товари, послуги) за бартерним контрактом). Показники обсягів реалізації продукції за інституціональним підходом є більш інформативними, особливо якщо аналізувати їх у динаміці за певний період у секторальному зрізі. В секторальних розділах приведені дані Держстату України за 2010-2022 р. та оціночні дані ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» за 2023 р.
Реалізація хімічних речовин та хімічної продукції	Динаміка обсягів реалізації хімічних речовин та хімічної продукції в Україні в 2010-2023 рр. показана на Діаграмі 2. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

У 2023 році спад обсягів реалізації хімічних речовин та хімічної продукції в Україні порівняно з базовим 2021 р. склав майже 40%. Наразі цей показник близький до рівня повного 2022 року (із урахуванням довоєнними січнем-лютим 2022 р.).

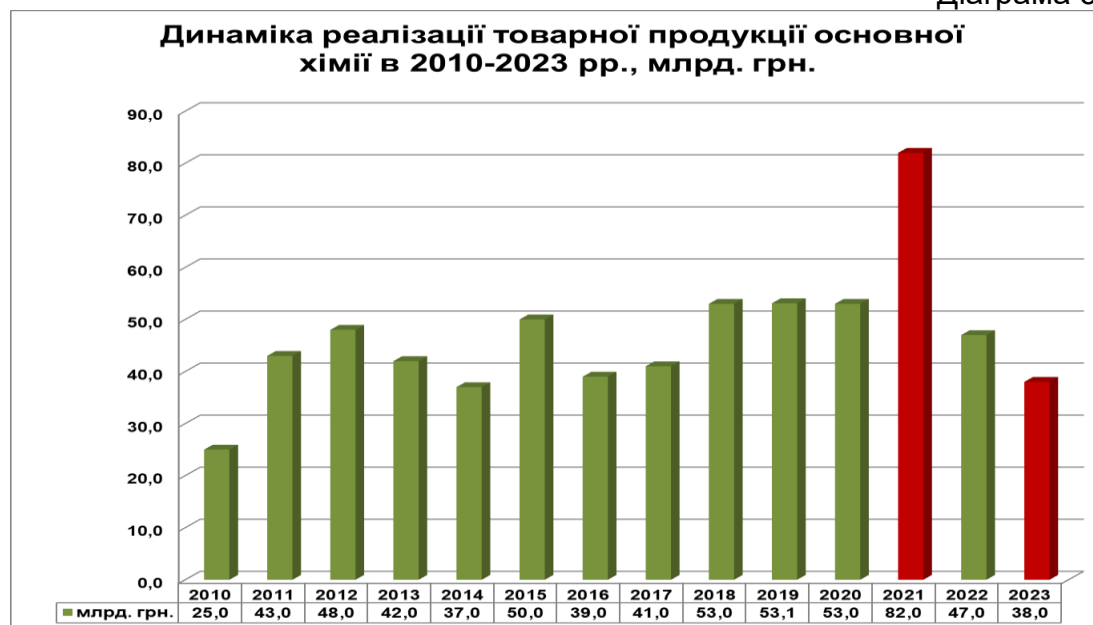
Діаграма 2

Динаміка обсягів реалізації продукції **основної хімії, добрив і азотних сполук, пластмас в первинних формах** в Україні в 2010-2023 рр. показана на Діаграмі 3. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 рік.

У 2023 році спад обсягів реалізації товарної продукції в Україні в даному сегменті порівняно з базовим 2021 р. склав майже 2,2 рази, переважно за рахунок первинних пластмас (зупинка ТОВ «Карпатнафтохім»)

Діаграма 3

Продукція
основної хімії

Промислові гази

Динаміка обсягів реалізації **промислових газів**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 4. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Це один із сегментів, який «вистояв» з початку широкомасштабних воєнних дій. Починаючи з 2021 р, обсяги реалізації **промислових газів** різного призначення є стабільними та становлять 4,8 млрд.грн. Частка даної продукції в структурі ралізації продукції основної хімії виросла в останні три роки з 6 до 12%.

Діаграма 4

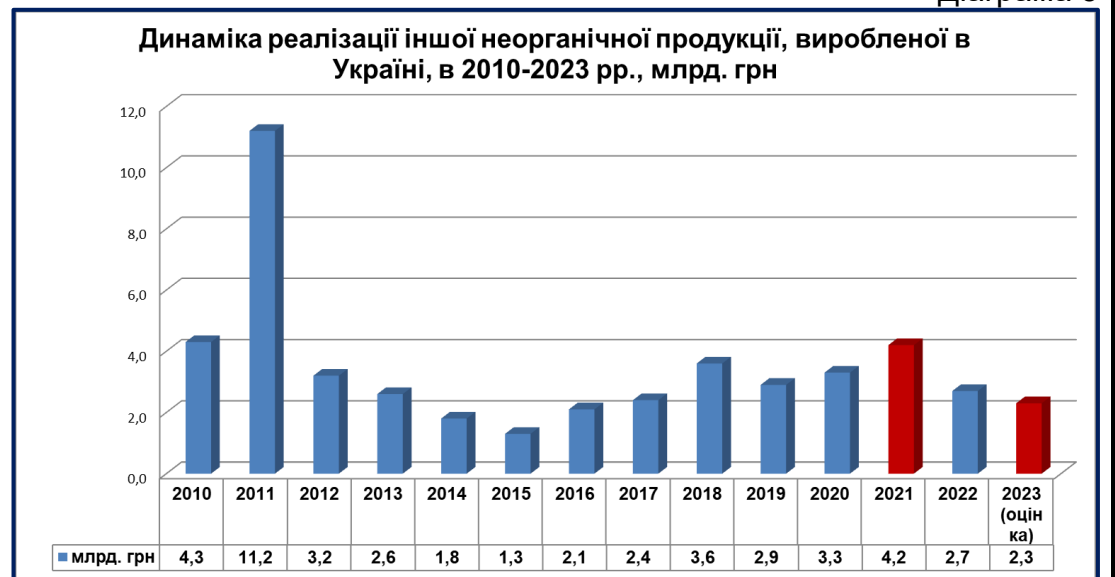

Інша неорганічна продукція

Динаміка обсягів реалізації **іншої неорганічної хімічної продукції** (хлор, сірка, технічний вуглець, соляна кислота, сірчана кислота, каустична сода, гіпохлорити, сульфати та ін.), виробленої в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 5. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Оціночно в 2023 р.обсяги реалізації іншої неорганічної хімічної продукції зменшилися порівняно з базовим 2021 роком у вартісних показниках в 1,8 разів. Така негативна динаміка обумовлена зупинкою з початку війни значної частини великомасштабних виробництв даного сектору.

Діаграма 5

**Основна
хімічна
органічна
продукція
НПП 20.14**

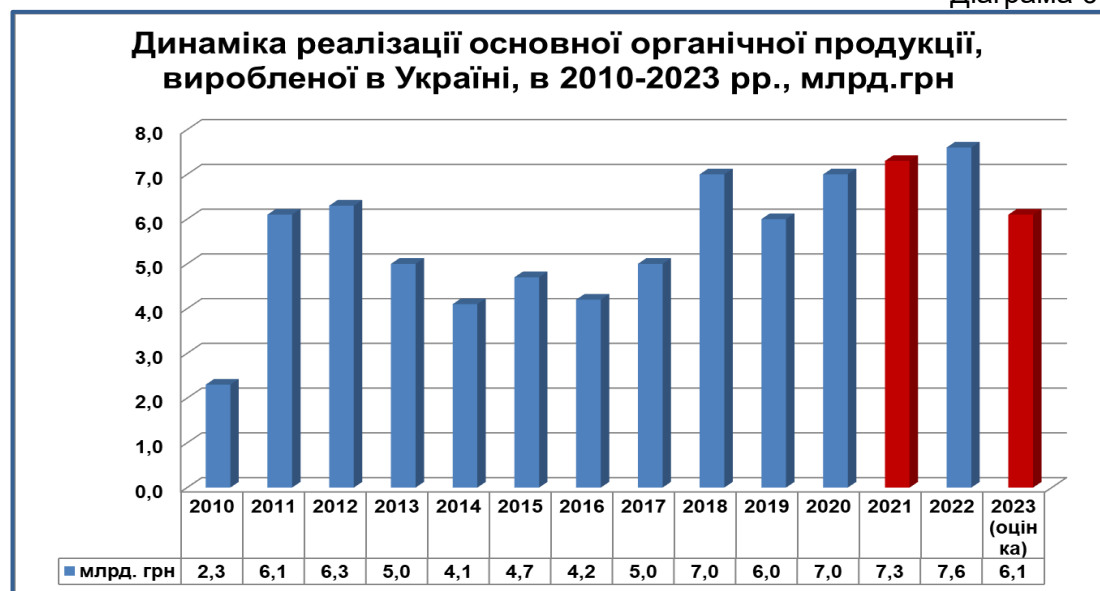
Динаміка обсягів реалізації **основної органічної хімічної продукції** (вуглеводні циклічні, ациклічні, хлорвініл, спирти жирні технічні, метанол, монокарбонові жирні кислоти, гліцерин, етилацетат, етанол, оцтова кислота, лимонна кислота та ін.), виробленої в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 6. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Група хімічної продукції, відповідно до коду НПП 20.14, є досить насиченою, оскільки до неї належить значна кількість хімічних речовин та напівпродуктів.

З початку широкомасштабних воєнних дій та у зв'язку з зупинкою роботи частини профільних підприємств, ситуація у секторальному виробництві залишається вкрай нестабільною.

Порівняно з базовим довоєнним 2021 роком обсяги реалізації основної органічної продукції скоротилися у вартісних показниках на 16%, у фізичній вазі – не менше ніж в 1,5 разів.

Діаграма 6

**Добрива і
азотні сполуки**

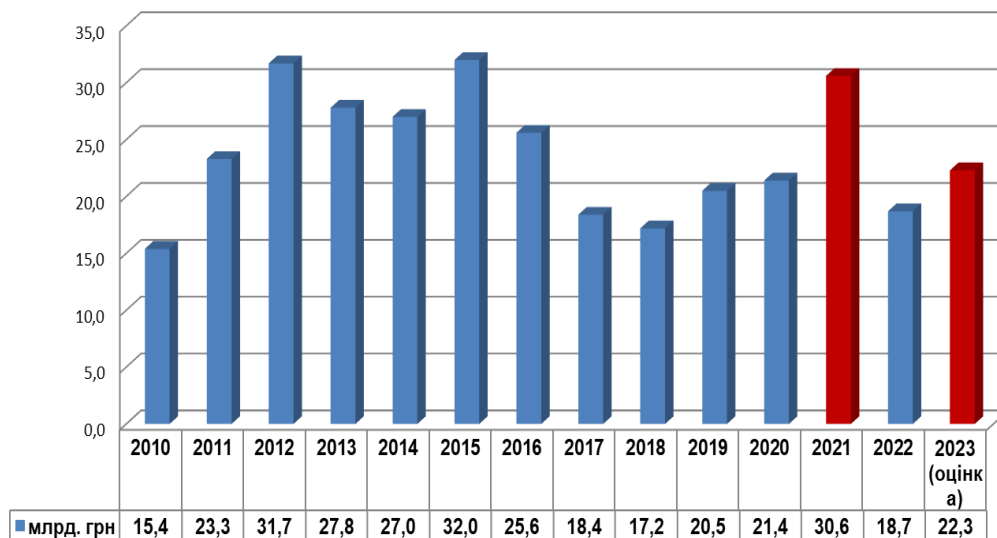
Динаміка обсягів реалізації **добрив і азотних сполук**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 7. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з 2021 роком, в 2023 році обсяги реалізації добрив і азотних сполук, вироблених в Україні (оцінка), скоротилися у вартісних показниках на 35%. Водночас, в 2023 році спостерігається відновлення секторального виробництва, приріст у вартісних показниках порівняно з попереднім роком очікується на рівні 20%, у фізичних показниках – не менше 50%.

Основна позитивна тенденція спостерігалася у внутрішньому виробництві **азотних добрив** (насамперед, карбамід, КАС, аміачна селітра). У січні-вересні 2023 року ПрАТ «Черкаський "Азот», який наразі є ключовим виробником азотних добрив в Україні, наростив обсяги виробництва на 148% порівняно з аналогічним періодом минулого року і виробив 1,22 млн. т азотних добрив (у ф.в.), ПрАТ «Рівнеазот» - на 7%, до 347,3 тис. т. За обсягами виробництва найбільш динамічно зростало виробництво карбаміду (у 3 рази), КАС (у 2,5 рази) та аміачної селітри (+89%). Водночас, обсяг виробництва ВАС скоротився на 72%, до 36,9 тис. т.

Діаграма 7

Динаміка реалізації добрив і азотних сполук, вироблених в Україні, в 2010-2023 рр., млрд. грн

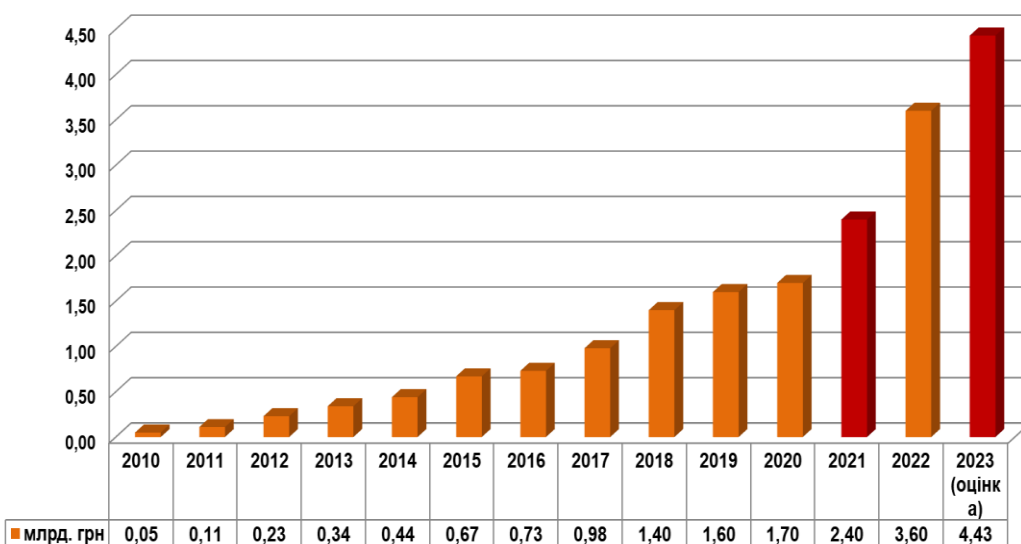
Динаміка обсягів реалізації **пестицидів та іншої агрохімічної продукції**, виробленої в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 8. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Сектор **пестицидів та іншої агрохімічної продукції** активно функціонував, починаючи з 2021 року, стабільно нарощуючи обсяги виробництва та реалізації товарної продукції.

У 2023 році (оцінка) порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації пестицидів та іншої агрохімічної продукції у вартісних показниках виросли в 1,8 разів, у фізичній вазі приріст нижчий, однак для даного сектору він є обмежено коректним.

Діаграма 8

Динаміка реалізації пестицидів та іншої агрохімічної продукції, виробленої в Україні в 2010-2023 рр., млрд. грн

Пестициди та
інша
агрохімічна
продукція

Пластмаси у первинних формах

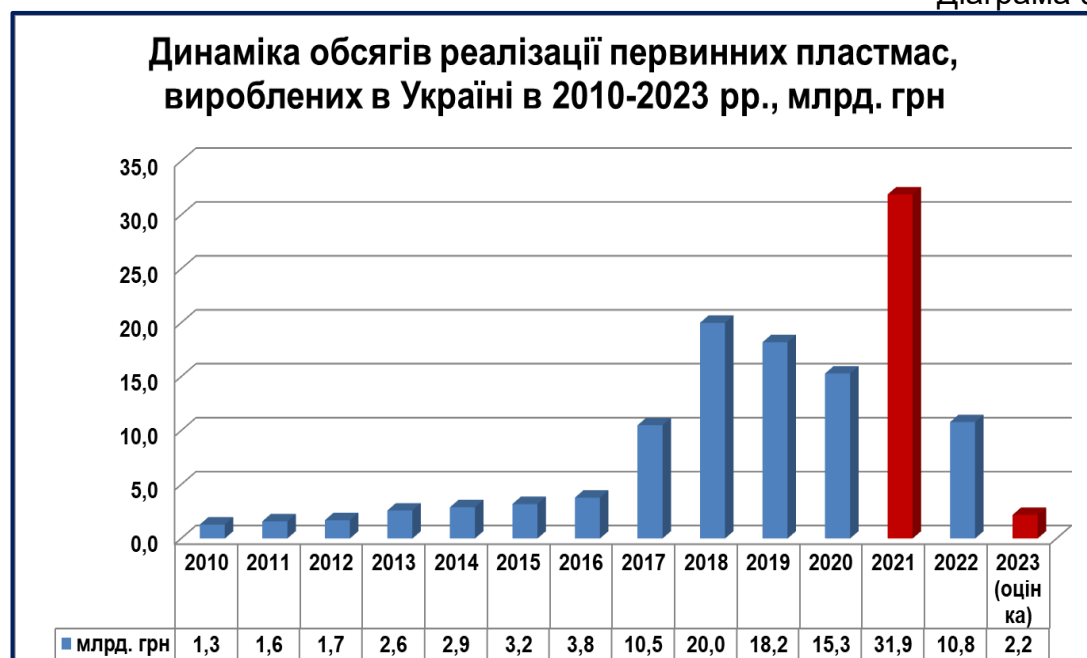
Динаміка обсягів реалізації **пластмас у первинних формах**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 9. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Сектор виробництва первинних пластмас найбільше «постраждав» з початку великої війни, основна причина – зупинка ТОВ «Карпатнафтохім» (ПЕ, ПВХ), ТОВ «Карпатсмоли» (КФС) та деяких інших підприємств, розміщених в ТОТ або ж в зоні активних бойових дій або ж з інших причин, так чи інакше обумовлених військовими діями.

У 2023 році, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», порівняно з 2021 р., у вартісних показниках обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі скоротилися майже в 14 разів (з 31,9 до 2,2 млрд. грн).

Наразі в Україні обмежено функціонують виробництва карбамідних смол, ППУ, конструкційних поліамідів та ін.

Діаграма 9

Лакофарбова продукція

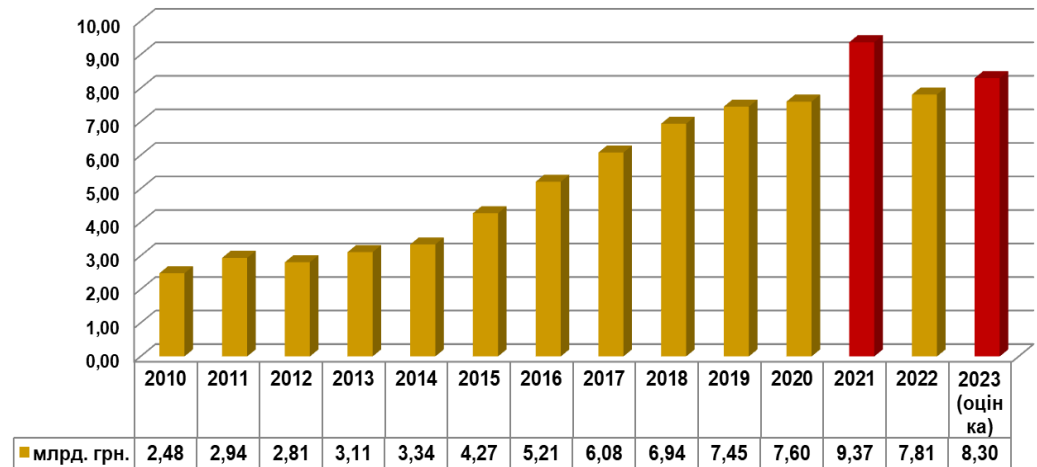
Динаміка обсягів реалізації **лакофарбової продукції**, виробленої в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 10. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації **лакофарбової продукції** в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 11%, водночас стосовно 2022 р. виросли на 6%.

Слід зазначити, що у фізичних показниках обсяги реалізації секторальної товарної продукції знизилися більш суттєво, водночас цей сектор функціонує відносно стабільно, враховуючи зростаючий попит в умовах відновлення зруйнованого житла та будівель різного призначення. Водночас реалізація товарної продукції в даному секторі в 2023 році, як і в попередні періоди, носить виражений сезонний характер.

Діаграма 10

Динаміка обсягів реалізації ЛФМ, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд.грн

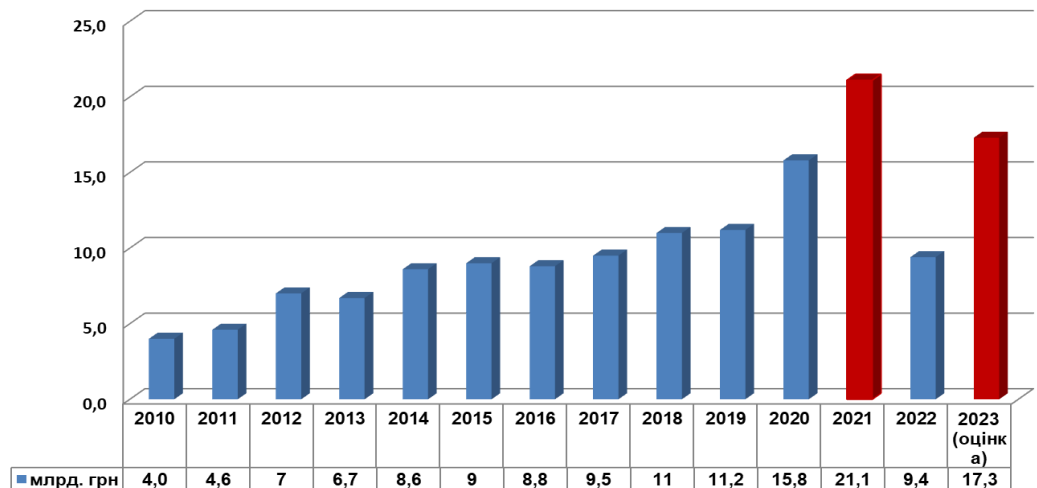
Динаміка обсягів реалізації **мила, СМЗ, парфумерно-косметичної продукції**, виробленої в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 11. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 18%, водночас стосовно 2022 р. виросли на 84%.

Слід зазначити, що у фізичних показниках обсяги реалізації секторальної товарної продукції знизилися більш суттєво, разом з тим цей сектор функціонує відносно стабільно, якщо врахувати відтік населення та волатильність попиту. Водночас ріст вартісних обсягів в даному секторі у 2023 році був обумовлений у значній мірі ростом цін та зміною цінового структурування реалізації товарної продукції.

Діаграма 11

Динаміка реалізації мила, СМЗ та косметичних виробів, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд. грн

Мило, СМЗ та парфумерно-косметичні вироби

Мило, СМЗ та
парфумерно-
косметичних
виробів

На діаграмах 12-13 приведені дані щодо реалізації товарної продукції в 2010-2023 рр. у розрізі двох основних товарних груп НПП 20.4 (мило, мийні засоби, засоби для чищення та парфумерних і косметичних виробів)

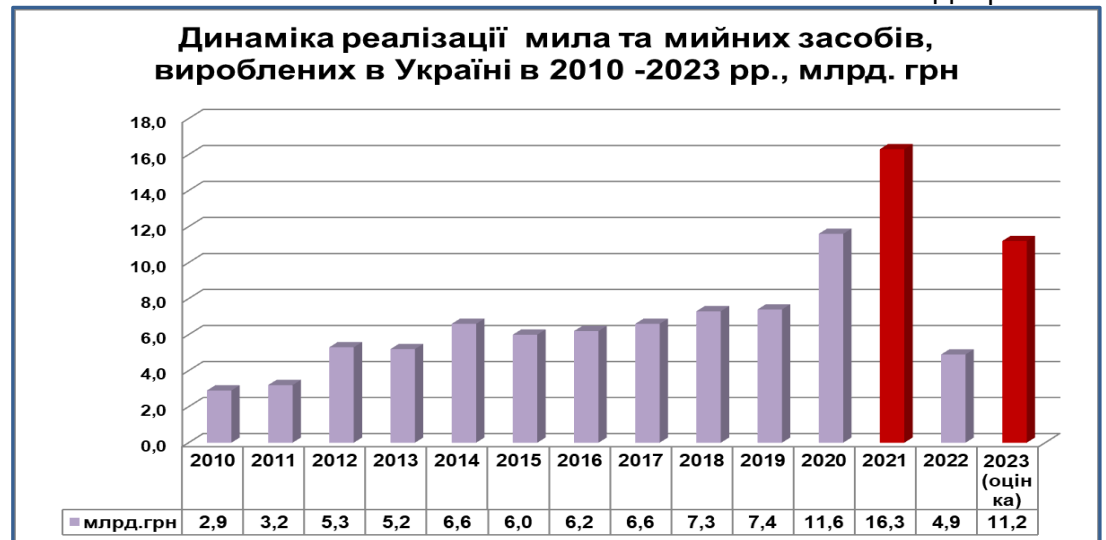
Слід зазначити, що у розрізі основних товарних груп (мило, мийні засоби, засоби для чищення та парфумерних і косметичних виробів) динаміка реалізації виробленої продукції упродовж останніх трьох років була нелінійною (Діаграми 12 та 13).

У виробництві **синтетичних миючих засобів та засобів для чищення** в 2022 році призупинили свою роботу декілька компаній, що негативно відбилось на обсягах виробництва та реалізації даної продукції у річному зрізі.

Водночас слід зазначити також, що обсяги реалізації **парфумерно-косметичної продукції**, виробленої в Україні в 2022 році, скоротилися у вартісних показниках порівняно з довоєнним роком несуттєво (-5%) і вже у 2023 році відновили свій ріст порівняно з 2022 р (+34%).

Дві основні причини – цінова складова, відносна стабільність експортних поставок, афілюваність частини компаній із зарубіжними партнерськими компаніями.

Діаграма 12

Діаграма 13

Клеї НПП 20.52

Динаміка обсягів реалізації **клеїв**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 14. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 10%, водночас стосовно 2022 р. - на 4%. В Україні виробляються та реалізуються клеї, як на основі синтетичної, так і натуральної сировини (кукурудзяний, картопляний крохмаль, казеїновий клей).

Загалом виробництво кукурудзяного та картопляного модифікованого крохмалю для виробництва клеїв в Україні має обмежений асортимент та низьку інноваційну складову при розвинутій національній хімічній промисловості, яка має достатню базу хімічних речовин для модифікації сирих крохмалів під функціональні і споживчі потреби, як харчової промисловості, так і особливо інших галузей промисловості - текстильної, паперової, косметичної, фармацевтичної, лакофарбової та ін.

Водночас ніша виробництва синтетичних та натуральних клеїв в Україні є досить стабільною і однозначно перспективною.

Діаграма 14

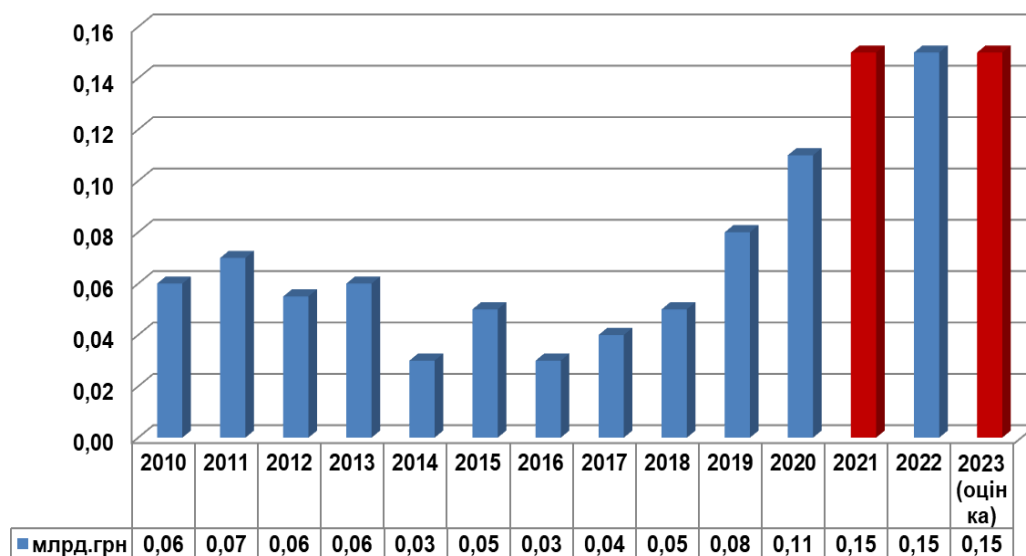
Ефірні олії. НПП 20.53

Динаміка обсягів реалізації **ефірних олій**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 15. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 10%, водночас стосовно 2022 р. - на 4%. В Україні стабільно виробляються та реалізуються (з урахуванням сезонного чинника) переважно недерпенізовані ефірні олії та суміші запашних речовин на основі ефірних олій.

Діаграма 15

Динаміка реалізації ефірних олій, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд.грн

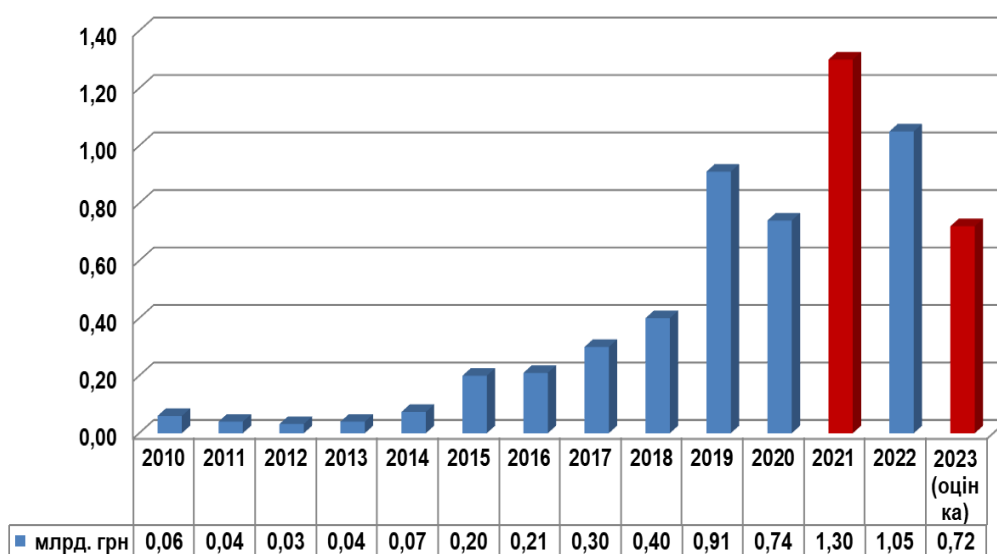
Динаміка обсягів реалізації **хімічних волокон і ниток**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 16. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 45%, водночас стосовно 2022 р. - на 36%.

Таким чином, в Україні в секторі **хімічних волокон та ниток**, з початку широкомасштабної війни в 2022-2023 рр. продовжується обвальний спад обсягів виробництва та реалізації товарної продукції.

Діаграма 16

Динаміка реалізації хімічних волокон, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд. грн

Хімічні волокна
і нитки

**Гумові вироби,
НПП 22.19**

Динаміка обсягів реалізації **гумових виробів (без шин)**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмі 17. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 18%, водночас стосовно 2022 р. даний показник виріс на 9%. Таким чином, в Україні в секторі гумових виробів в 2023 р. почався процес відновлення обсягів виробництва та реалізації товарної продукції, хоча він залишається досить фрагментарним за видовим складом.

Діаграма 17

**Пластмасові
вироби**

Динаміка обсягів реалізації **пластмасових виробів**, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., показана на Діаграмах 18-21. Червоним забарвленням виділені дані за 2021 рік (базовий довоєнний рік) та оціночні дані за 2023 р.

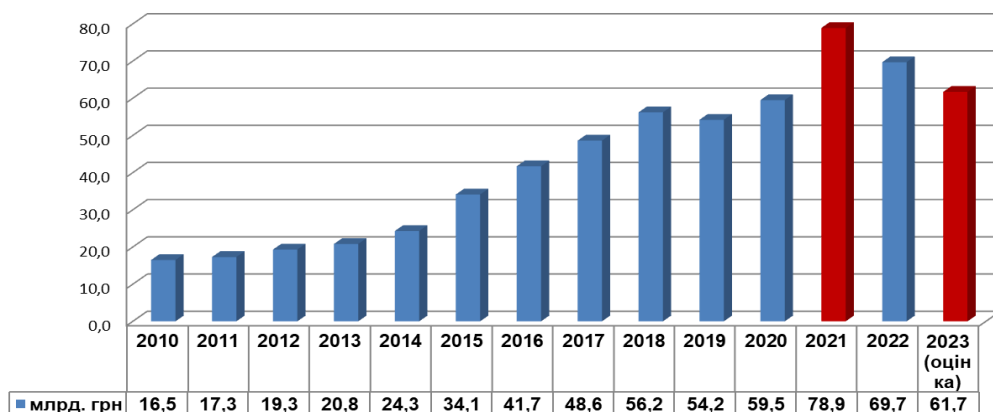
Порівняно з довоєнним 2021 роком, обсяги реалізації товарної продукції в даному секторі в 2023 році скоротилися у вартісних показниках на 22%, стосовно 2022 р. - на 11%.

Найбільш стабільними залишаються обсяги виробництва та реалізації **пластмасової тари** (в 2022-2023 рр. на рівні 20,5-20,6 млрд. грн). Відносно стабільна ситуація спостерігається також в секторі трубної полімерної продукції, плит для теплоізоляції тощо (20,9 – 24,5 млрд. грн), на рівні довоєнного 2020 р. у вартісних показниках перебувають обсяги реалізації будівельних матеріалів та виробів із пластмас.

Водночас загалом можна констатувати, що сегмент виробництва пластмасових виробів в умовах мінімального національного виробництва первинних пластмас все ж спромігся не допустити обвального спаду виробництва та реалізації товарної продукції. Хоча частка імпортової продукції на внутрішньому секторальному ринку продовжує рости і формується частина ніш, де таке домінування посилюється.

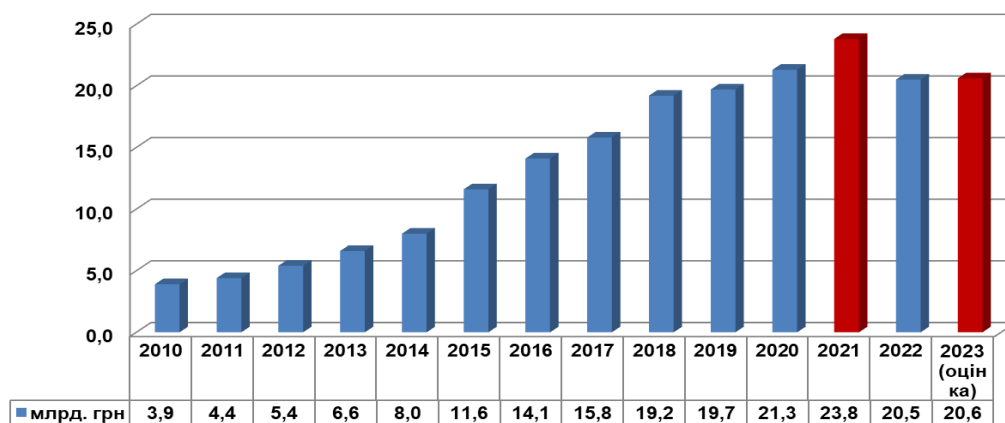
Діаграма 18

**Динаміка реалізації пластмасових виробів,
вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд. грн**

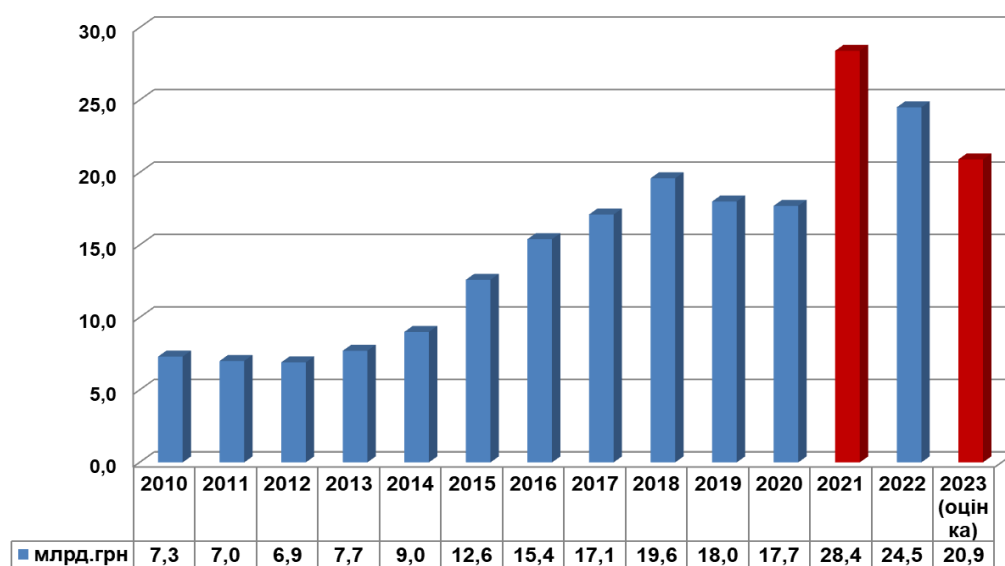
Діаграма 19

**Динаміка реалізації пластмасової тари, виробленої
в Україні в 2010-2023 рр., млрд.грн**

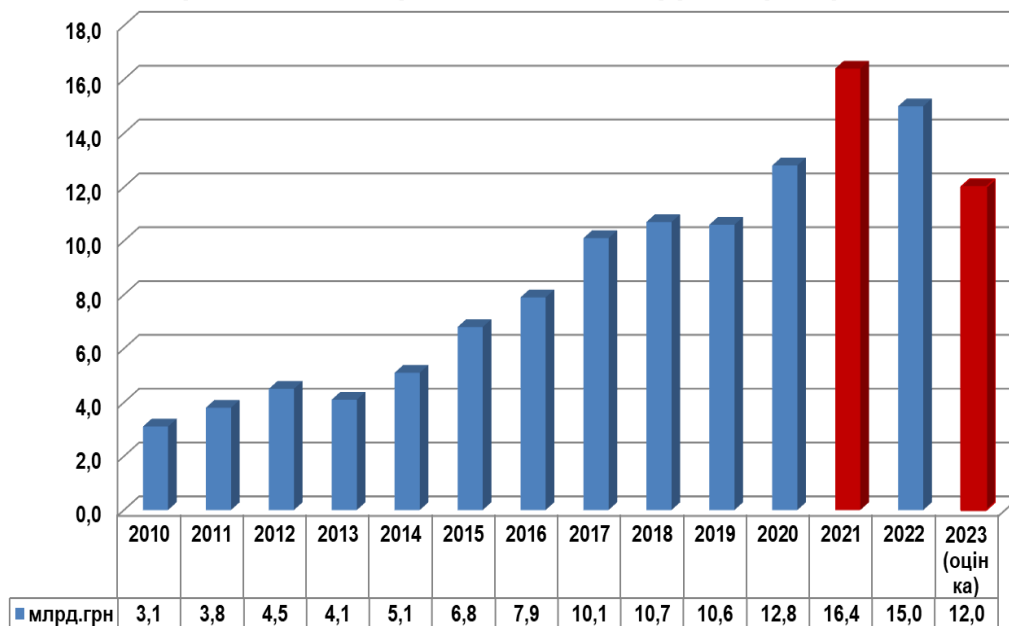

Діаграма 20

**Динаміка реалізації плит, листів, труб і профілів із пластмас,
вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд.грн**

Динаміка реалізації будівельних виробів із пластмас, вироблених в Україні в 2010-2023 рр., млрд. грн

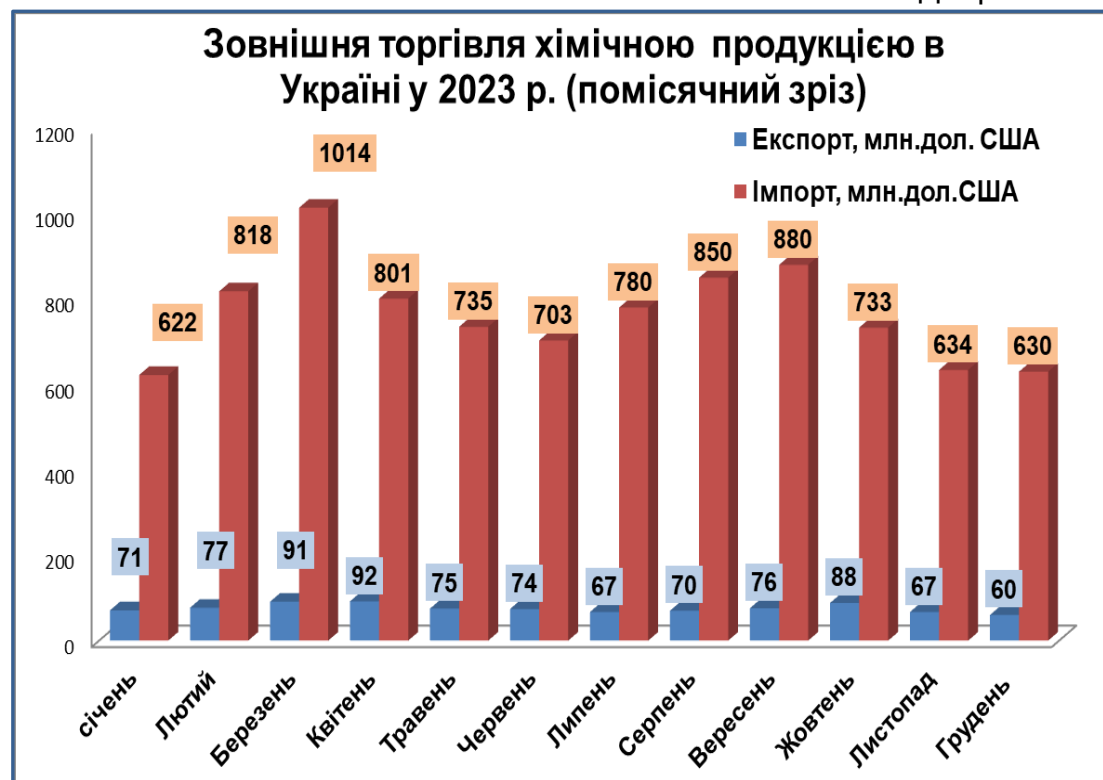
5.Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Зовнішня торгівля	Обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції в січні-березні 2023 р. склали 2,7 млрд. дол. США та зменшилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 14% (січень-березень 2022 р. - 3,019 млрд. дол. США). У квітні-червні 2023 р. цей показник склав 2,5 млрд. дол. США та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 42%. У липні-вересні 2023 р., обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції склали 2,7 млрд. дол. США та збільшилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 13%. У жовтні-грудні 2023 р., за попередніми оцінками, обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції склали 2,2 млрд. дол. США та зменшилися порівняно з попереднім кварталом на 18,5%, переважно за рахунок експортної складової. Таким чином, кумулятивні обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції у січні-грудні 2023 р. склали, за попередніми даними, 10,1 млрд. дол. США. Частка імпорту у структурі зовнішньої торгівлі хімічною продукцією в січні-грудні 2023 р. перевищила 91% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 8,4 млрд. дол. США (2022 р. – 81% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 6,5 млрд. дол. США).

Про це свідчать агреговані дані, приведені на діаграмі 22. **Наразі експорт хімічної продукції покриває хімічний імпорт менш ніж на 10%.**

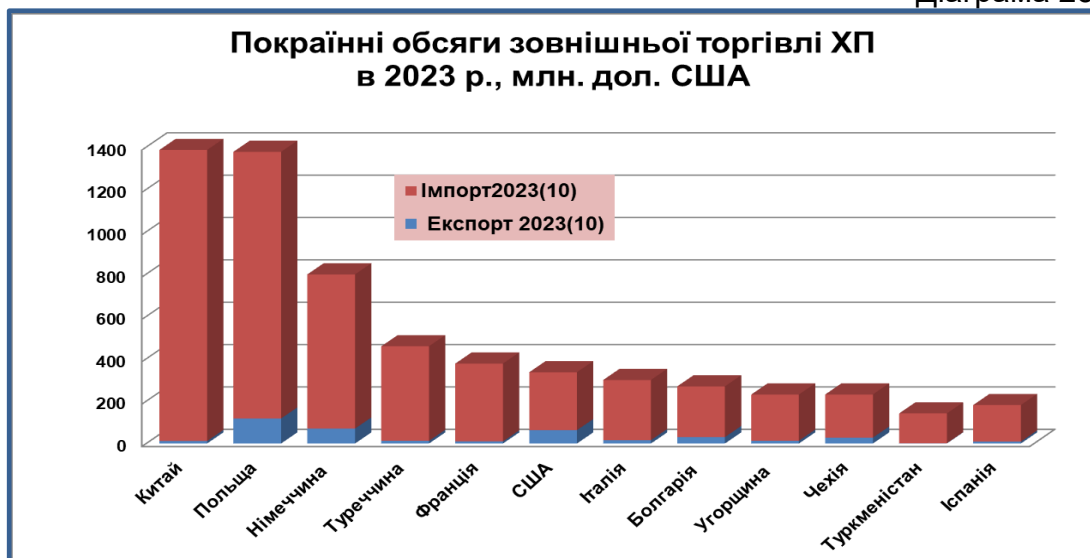
Таким чином, негативне зовнішньоторговельне сальдо в сегменті хімічної продукції за підсумками 2023 року майже в 1,3 разів перевищило минулорічний показник.

Діаграма 22

6. Регіональні і покраїнні зміни у зовнішній торгівлі хімічною продукцією. Зміщення акцентів.

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Покраїнна географія зовнішньої торгівлі	У 2023 році продовжуються регіональні та покраїнні зміни у зовнішній торгівлі хімічною продукцією зі зміщенням певних акцентів. Основна тенденція – прогресуюче домінування імпортих поставок. Структура зовнішньої торгівлі ХП у покраїнному зрізі в 2023 р. приведена на Діаграмі 23. Обсяги імпорту хімічної продукції по представленим країнам-партнерам кратно перевищують лінійні експортні поставки хімічною продукцією.

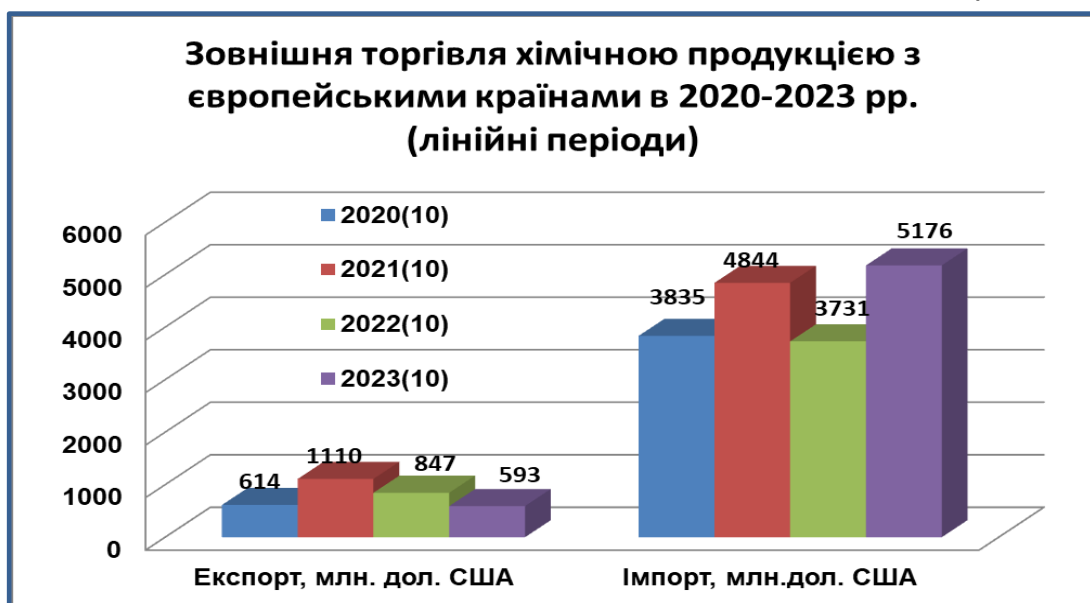
Ще одна досить значима тенденція – **зміна регіональних ракурсів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією.**

Європейський регіон. У 2023 р. порівняно з 2022 р. експорт хімічної продукції з України **до країн Європи** в лінійний період суттєво зменшився, майже на 30% у вартісному вимірі (діаграма 24).

Водночас в цей же лінійний період імпорتنі поставки ХП до України виросли майже на 40%. У 2023 р. імпорتنі поставки хімічної продукції з європейських країн перевищили рівень довоєнного 2021 р.

У секторальному зрізі динаміка скорочення експорту-збільшення імпорту була фронтальною і характеризувала усі товарні групи.

Негативне зовнішньоторговельне сальдо в сегменті хімічної продукції з країнами Європи у січні-жовтні 2023 р. виросло порівняно з аналогічним періодом 2022 р. з 3,9 до 4,6 млрд. дол. США. Найбільше негативне зовнішньоторговельне сальдо склалося в поставках добрив – (-) 691 млн. дол. США.

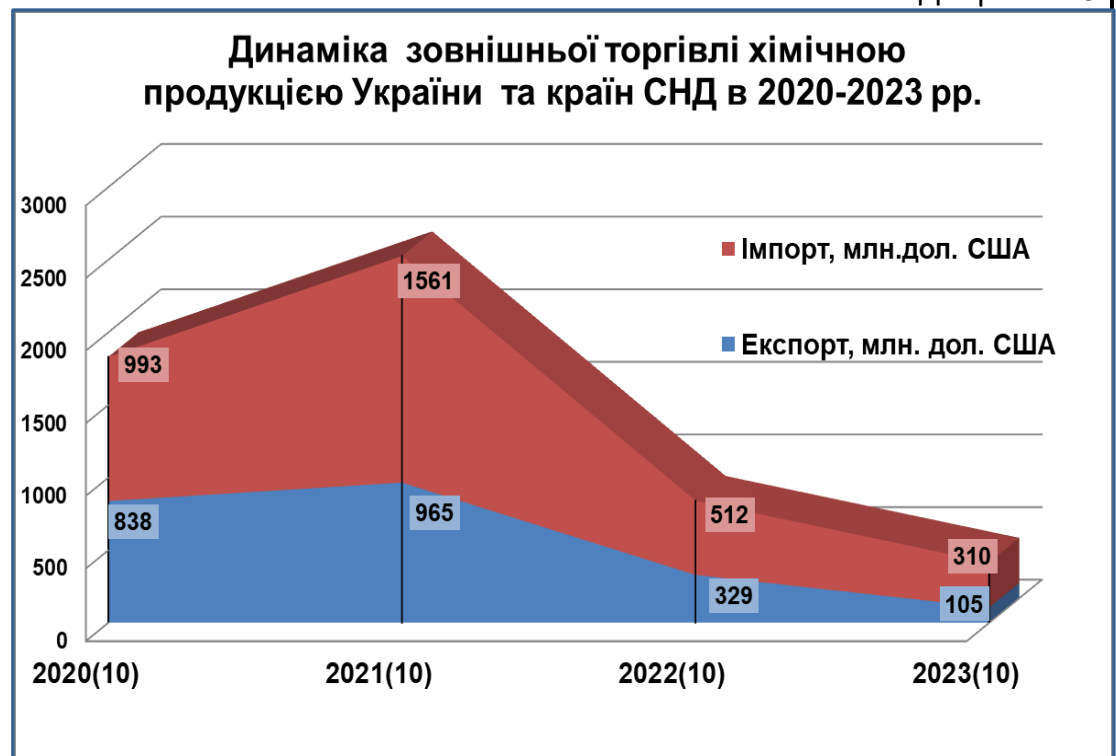

Країни СНД. Зовнішня торгівля хімічною продукцією України з **країнами СНД в 2022-2023 рр.** продовжувала звужуватися та мінімізуватися. Про це свідчать дані, приведені на діаграмі 25.

У 2023 р. у лінійні періоди обсяги експорту хімічної продукції з України до країн СНД скоротилися у вартісних показниках порівняно з довоєнним 2021 р. у 9 разів, імпорту - в 5 разів. І наразі частка країн СНД у кумулятивному хімічному експорті становить 13% (за рахунок хімічного експорту до Молдови), імпорту – 4%.

Водночас загальне негативне зовнішньоторговельне сальдо в сегменті хімічної продукції суттєво не змінилося в останні два роки (2022 р. – 183 млн.дол. США, 2023 р. -205 млн. дол. США).

Діаграма 25

Регіональний зріз експорту та імпорту хімічної продукції із України та в Україну в 2023 році показаний на Діаграмах 26 та 27.

У структурі **експорту хімічної продукції** з України домінуючу частку займає **Європа (70%)**, на другому місці залишається регіон СНД – 13% завдяки Р.Молдова (64% в кумулятивному хімічному експорті до країн СНД), без Р.Молдови частка країн СНД становить 6,4% (38 млн. дол. США у січні-жовтні 2023 р.)

У структурі **хімічного імпорту** також лідирує **європейський регіон**, хоча частка даного регіону у структурі кумулятивного імпорту є дещо меншою та становить 65%.

Друге місце у структурі **хімічного імпорту** належить **азійському регіону (26%)**, інші регіони мають незначну частку в кумулятивному імпорту – Америка - 4%, СНД - 4%, Африка – 1%.

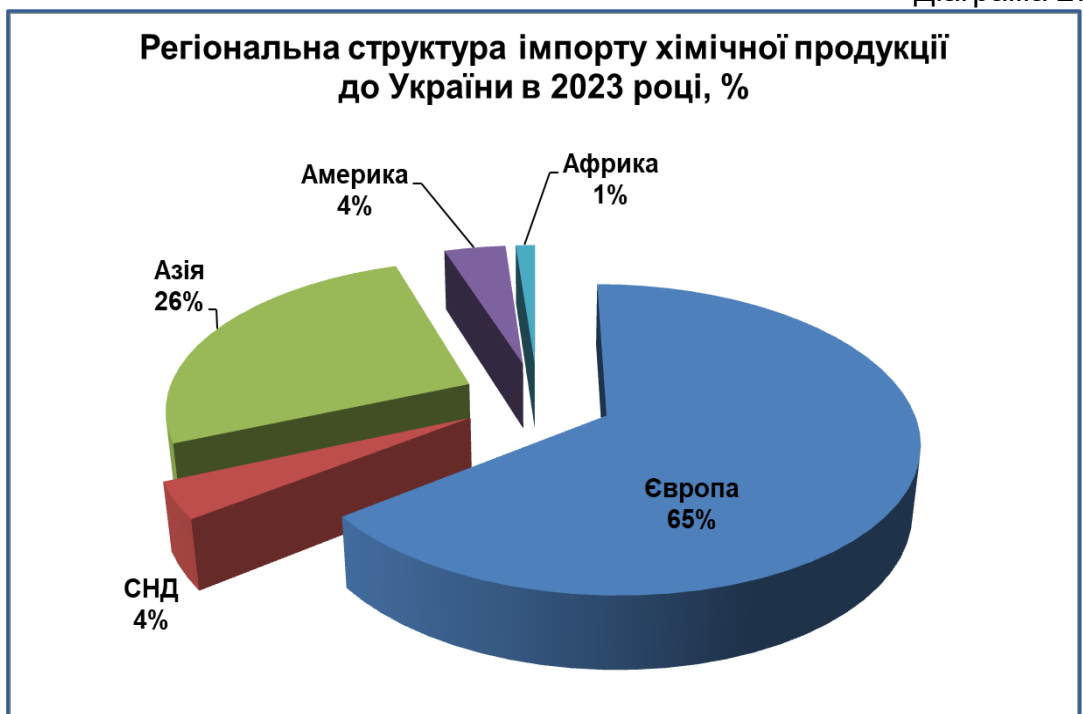
Азійський хімічний імпорт представлений чотирма основними групами хімічної продукції – *первинні пластмаси та вироби із пластмас, каучук та гумові вироби, продукція органічної хімії, ЗЗР та інші хімічні продукти, які імпортуються під кодом УКТЗЕД 380000*.

У 2023 році добавився імпорт добрив, з азійського регіону в Україну було імпортовано в січні-жовтні 2023 р. 116 тис.т добрив на суму 55 тис. грн (сульфат амонію, карбамід, калійні добрива, комплексні добрива).

Діаграма 26

Діаграма 27

7. Експортні поставки хімічної продукції із України в 2023 році

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																																						
Експорт вартісних обсягів хімічної продукції	Обсяги експортних поставок хімічної продукції із України у 2023 році склали, за попередніми даними, 908 млн. дол. США та зменшилися у вартісному обрахуванні порівняно з 2022 р. у 1,7 разів (2022 р. – 1538 млн. дол. США). Вартісні обсяги хімічного експорту із України у помісячній динаміці в 2023 р. порівняно з попереднім роком показані на Діаграмі 28. Приведені дані свідчать про те, що протягом усіх без виключення місяців 2023 р. експортні поставки хімічної продукції із України у вартісних показниках були суттєво нижчими від аналогічного періоду 2022 р. з однозначною негативною динамікою. Середньомісячний експорт хімічної продукції у 2023 році склав 76 млн. дол. США, тоді як у березні-грудні 2022 р. (період воєнного стану) цей показник становив 95 млн. дол. США. Діаграма 28																																						
	Експорт хімічної продукції із України в 2022-2023 рр. у помісячному зрізі <table><thead><tr><th></th><th>Експорт-2023, млн.дол. США</th><th>Експорт-2022, млн.дол. США</th></tr></thead><tbody><tr><td>Січень</td><td>71</td><td>321</td></tr><tr><td>Лютий</td><td>77</td><td>268</td></tr><tr><td>Березень</td><td>91</td><td>94</td></tr><tr><td>Квітень</td><td>92</td><td>104</td></tr><tr><td>Травень</td><td>75</td><td>87</td></tr><tr><td>Червень</td><td>74</td><td>103</td></tr><tr><td>Липень</td><td>67</td><td>90</td></tr><tr><td>Серпень</td><td>70</td><td>94</td></tr><tr><td>Вересень</td><td>65</td><td>102</td></tr><tr><td>Жовтень</td><td>88</td><td>88</td></tr><tr><td>Листопад</td><td>67</td><td>109</td></tr><tr><td>Грудень</td><td>60</td><td>78</td></tr></tbody></table>		Експорт-2023, млн.дол. США	Експорт-2022, млн.дол. США	Січень	71	321	Лютий	77	268	Березень	91	94	Квітень	92	104	Травень	75	87	Червень	74	103	Липень	67	90	Серпень	70	94	Вересень	65	102	Жовтень	88	88	Листопад	67	109	Грудень	60
	Експорт-2023, млн.дол. США	Експорт-2022, млн.дол. США																																					
Січень	71	321																																					
Лютий	77	268																																					
Березень	91	94																																					
Квітень	92	104																																					
Травень	75	87																																					
Червень	74	103																																					
Липень	67	90																																					
Серпень	70	94																																					
Вересень	65	102																																					
Жовтень	88	88																																					
Листопад	67	109																																					
Грудень	60	78																																					

**Експорт
фізичних
обсягів
хімічної
продукції
(секторальний
зріз)**

Доступні дані Держстату України та Митної служби щодо **фізичного експорту хімічної продукції із України в 2023 р.** свідчать про значне зниження обсягів експортних поставок хімічної продукції у фізичному та вартісному вимірі (при цьому слід взяти до уваги, що 2022 р. включав два довоєнні місяці та частково товарні запаси, які експортувалися в березні 2022 року).

Разом з тим, у березні, квітні-червні та вересні-жовтні 2023 р. в частині секторів (СМЗ, хімічні волокна та нитки, ефірні олії та ПКП, ЛФМ, пластмасові вироби, білкові речовини) спостерігався уповільнений приріст обсягів фізичного експорту порівняно з аналогічними періодами 2022 р.

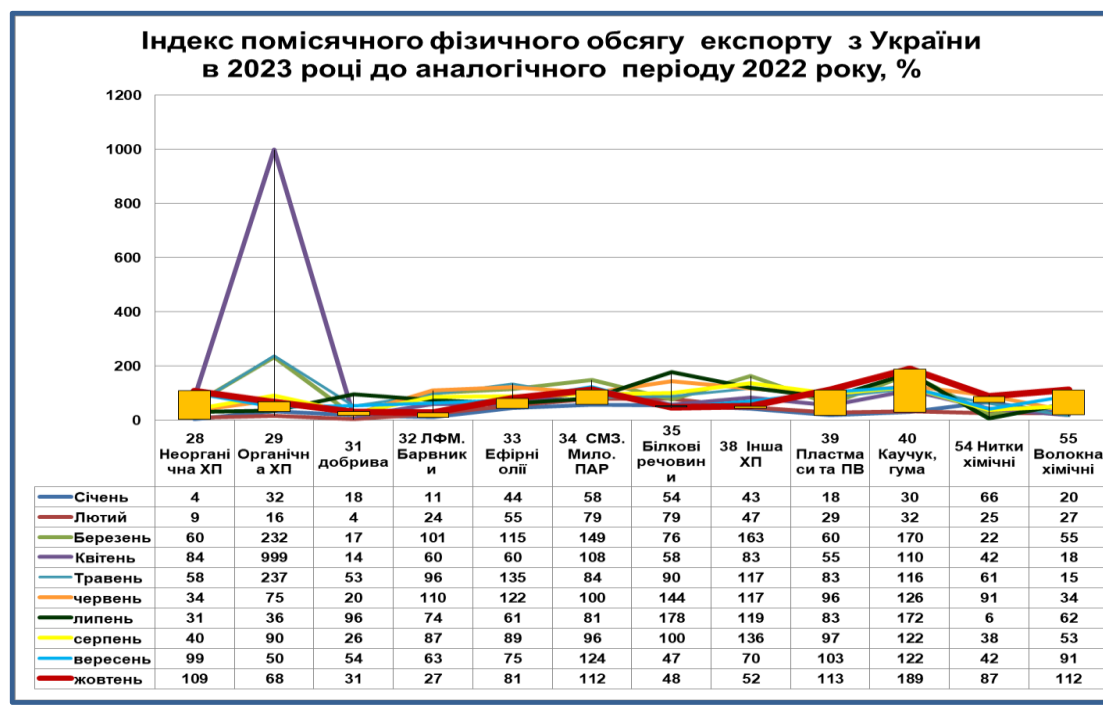
Загалом упродовж 2023 р. індекси фізичного експорту були нестабільними та знизилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (після березневого пікового зростання) практично в усіх сегментах.

Виключенням був лише сегмент **гумових виробів**, де збільшення експортних поставок спостерігалось у березні- жовтні 2023 р. при досить низькій статистичній базі.

Активним був також експорт **ефірних олій** в сезонний період (травень-червень). У вересні-жовтні 2023 р. вперше у поточному році індекс фізичного експорту **пластмасових виробів, мила і СМЗ** перевищив 100%. Така тенденція свідчить про відновлювальні процеси в частині товарних сегментів.

Разом з тим, загальні експортні тренди у січні-жовтні 2023 р. в інших товарних сегментах були досить контрастними, загальний діапазон фізичного обсягу експорту перебував в коридорі суттєво, нижчому від 100% (діаграма 29). Водночас знову ж таки суттєве значення мала статистична база порівняння, яка у березні-вересні 2022 р. з початком військових дій була вкрай нестабільною.

Діаграма 29

Секторальні тренди **вартісних обсягів хімічного експорту** в лінійні періоди 2022-2023 рр. показані на Діаграмі 30.

Основна тенденція експорту хімічної продукції з України у 2023 році – фронтальне зменшення обсягів експортних поставок хімічної продукції із України, найбільший темп спаду спостерігався в експортних поставках *добрив, продукції неорганічної хімії, барвників та ЛФМ, первинних пластмас, СМЗ, парфумерно-косметичної продукції, хімічних волокон та ниток тощо. Водночас варто взяти до уваги зміни в середніх експортних цінах на хімічну продукцію (Діаграма 31), а також кон'юнктурні та регулятивні обмежувальні заходи щодо експортних поставок.*

Діаграма 30

Експорт вартісних обсягів хімічної продукції (секторальний зріз)

На Діаграмі 31 приведені індекси **середніх експортних цін на хімічну продукцію, експортовану з України у січні-вересні 2023 р.**

Приведені дані показують, що у 2023 році продовжувався волативний ріст цін на експортовану продукцію у значній частині видів та товарних груп хімічної продукції, *хоча динаміка росту цін у розрізі товарних груп була досить неоднорідною.*

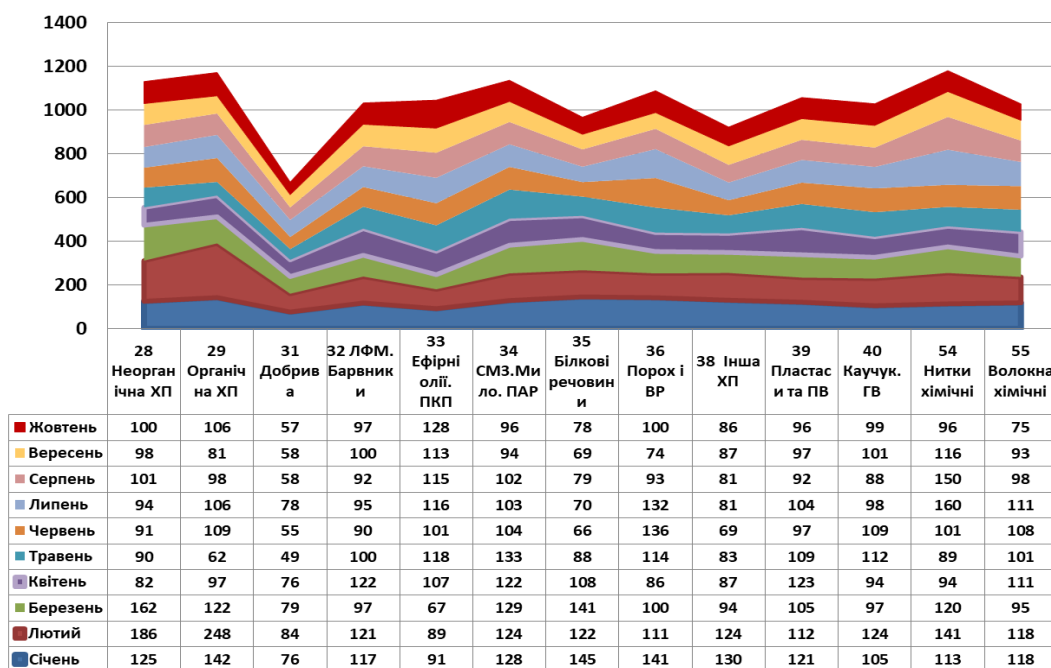
Найвищим за динамікою був ріст цін на базову хімічну сировину та напівсировину (січень-березень та червень-липень 2023 р.), первинні пластмаси та пластмасові вироби, СМЗ, ПАВ, хімічні волокна та нитки.

У вересні-жовтні 2023 році (постсезонний період), за виключенням обмеженої кількості товарних груп експортованої хімічної продукції (гумові вироби, хімічні нитки, ПКП), в інших сегментах спостерігалось зниження цінових індексів. Дещо відновився ріст експортних цін в сегментах продукції основної неорганічної та органічної хімії.

Загалом системне зниження цінових індексів у поточному році спостерігалось лише на азотні добрива. Більшість експортних цін у видовому зрізі характеризувалися підвищеною волатильністю (клеї, барвники, парфумерно-косметичні продукти, деякі види крохмалів та ін.

Експортні ціни на хімічну продукцію

Індекси експортних цін на хімічну продукцію в 2023 р. (% до відповідного місяця 2022 р).

Експорт товарної продукції (продуктовий зріз)

У довоєнному періоді **основними зкспортними продуктами** національного хімпрому в останні роки були: аміак, діоксид та карбід кремнію, каустична сода, вуглеводні (пропілен, бензол), технічний вуглець, азотні добрива, поліетилен, ПВХ, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, деякі поліефірні смоли, окремі види виробів із пластмас та гуми, казеїн, сирі крохмалі та декстрини, промислові жирні кислоти.

Сумарно названі товарні хімічні продукти становили традиційно близько 70-75% кумулятивного експорту.

У 2023 р. названий перелік хімічного експорту критично «обмілів» і фізично, і вартісно, і асортиментно через логістичні та транспортні перепони, проблеми з сировиною, призупинення функціонування певної частини виробництва, переорієнтацією частини з них на внутрішні поставки тощо

У 2023 році близько 50% у структурі хімічного експорту склав досить вузький перелік товарних продуктів, а саме: *інертні гази (3%), технічний вуглець (2%), окремі види пластмасових виробів – БОПП, транспортна та пакувальна тара, трубні полімерні вироби (кумулятивно 30%), казеїн та казеїнати (5%), лабораторні реагенти (5%), сирі та модифіковані крохмалі та декстрини (4%), лецитин та інші жирні кислоти і спирти (7%), ПКЗ і ефірні олії – 6%.*

У другій половині 2023 р. виросли експортні поставки *гумових виробів* (січень-жовтень 2023 – 38 млн.дол. США), частка даної товарної групи у структурі експорту виросла до 5%. З травня 2023 р. відновився експорт *пігментного діоксиду титану*, однак вже у четвертому кварталі 2023 р. через зупинку ВАТ «Суміхімпром» експортні поставки даного товарного продукту призупинилися. Все ж частка лакофарбової продукції (з пігментним діоксидом титану) склала у структурі хімічного експорту близько 4%.

Фактично усі основні сектори в хімічному експорті представлені *декількома точковими продуктами*, експортні поставки більшості хімічних продуктів в аналізований період були мізерними, вони знизились по деяким товарним позиціям, які були значимими в 2022 році (азотні добрива, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, поліефірні смоли та ін.).

У 2023 р. практично обнулився експорт *первинних пластмас*, який в 2022 р. здійснювався, хоча і в дуже обмежених обсягах (у значній мірі за рахунок товарних залишків). Частка первинних пластмас у структурі хімічного експорту в аналізований період знизилась до 1% (близько 10 млн. дол. США)

Таким чином, у 2023 р. структура хімічного експорту набула ще більш звуженого та точкового характеру (порівняно з третім та четвертим кварталами 2022 р.). Поки що надії на відновлення експортних поставок хімічної продукції не виправдались, вони продовжують скорочуватися, хоча в третьому-четвертому кварталах 2023 р. із України віновилися експортні поставки бензолу.

Слід констатувати, що без повноцінного відновлення експорту азотних добрив, поліетилену, ПВХ та пігментного діоксиду титану експортні поставки хімічної продукції у контексті валових показників хімічного експорту із України не збільшаться.

Водночас у другому півріччі 2023 року хімічний експорт дещо диверсифікувався за рахунок продукції з більшою доданою вартістю (гумові вироби, пластмасові вироби – кумулятивна частка 35%). І це є у певній мірі позитивною тенденцією.

На Діаграмі 32 показана секторальна структура хімічного експорту із України у 2023 р. (січень-жовтень, фактичні дані). Однак вона відображає лише загальні структурні тренди, номінальні валові показники експортних поставок хімічної продукції поки що залишаються досить незначними. Структура хімічного експорту із України практично не змінилася у четвертому кварталі 2023 р. порівняно з попередніми кварталами.

Діаграма 32

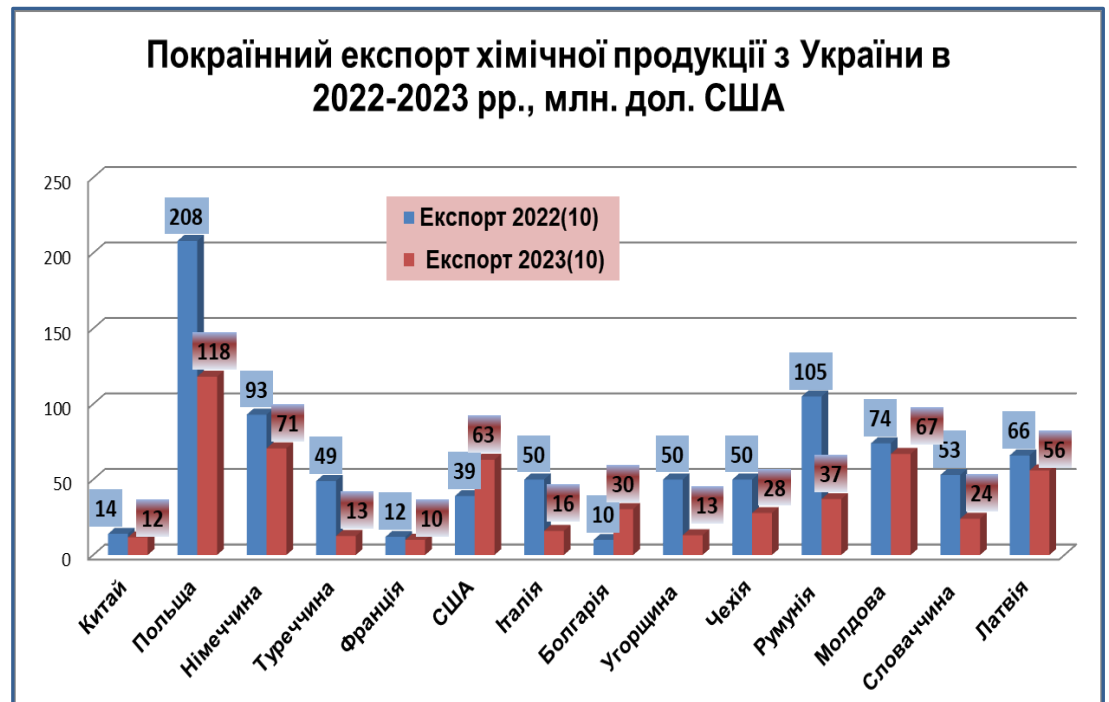
У 2022 році з початком широкомасштабних воєнних дій суттєво змінилася географічна структура експортних поставок хімічної продукції із України. Зміни в географії експортних поставок продовжились і у 2023 році.

Загальна тенденція - скорочення обсягів експортних поставок хімічної продукції з України практично до усіх основних країн-партнерів по експорту (за виключенням США) (Діаграма 33).

Близько 70% обмілілого та точкового хімічного експорту в аналізований період здійснювалося до країн Східної та Західної Європи (Польща, Німеччина, Латвія, Словаччина, Румунія, Німеччина, Молдова, Чехія, Італія, Нідерланди).

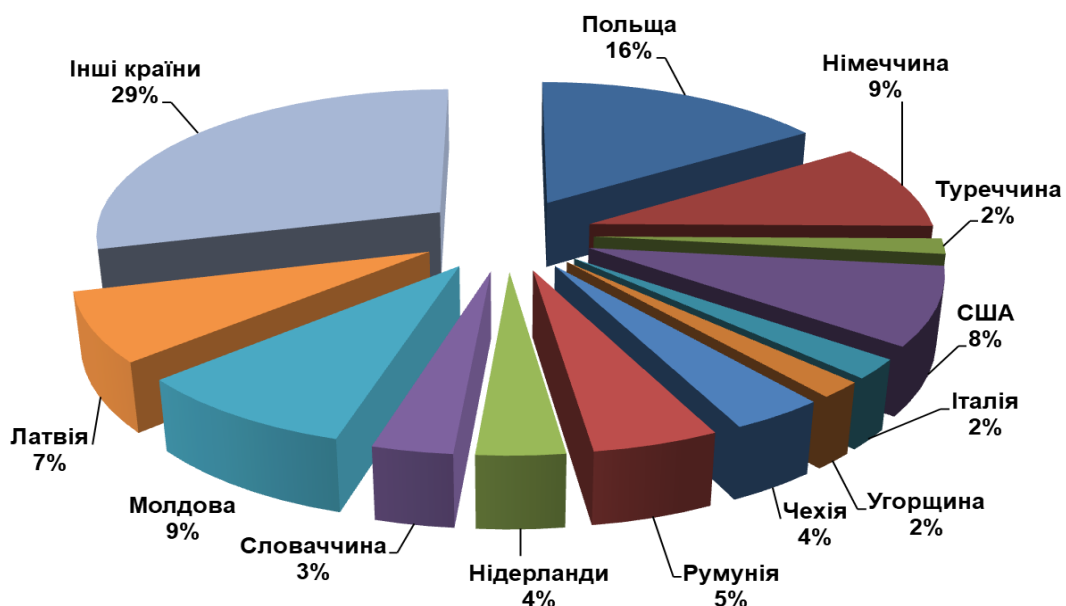
ТОП імпортером української хімічної продукції в 2023 р. залишилася **Польща**, структурна частка хімічного експорту до названої країни у кумулятивному хімічному експорті склала 16%, хоча водночас у поточному році також спостерігалось значне зниження експортних поставок хімічної продукції до Польщі.

Діаграма 33

Водночас сальдо зовнішньої торгівлі по хімічним сегментам становило з Польщею за підсумками січня-жовтня 2023 року більш ніж десятикратний розрив (експорт – 118 млн.дол. США, імпорту – 1259 млн. дол. США).

Структура покраїнного експорту ХП із України в січні-жовтні 2023 р.

Основні продукти, які Польща імпортувала із України в аналізований період: казеїн, лецитини, жирні кислоти, модифіковані крохмалі і декстрини, окремі види виробів із пластмас (трубна продукція, пластмасовий посуд, окремі полімерні будівельні вироби), деякі види косметичної та парфумерної продукції.

Таким чином, Польща ввозила із України у 2023 р. переважно біохімічну сировину рослинного та тваринного походження (68% у сукупному експорті хімічної продукції до Польщі).

Другим і третім за значимістю ТОП-імпортером української хімічної продукції у поточному році стали **Німеччина і Молдова**, частка обох країн у кумулятивному хімічному експорті становить 9%.

Німеччина імпортує з України бензол, технічний вуглець, пігментний двоокис титану, парфумерно-косметичну продукцію і ефірні олії, деякі вироби із пластмас.

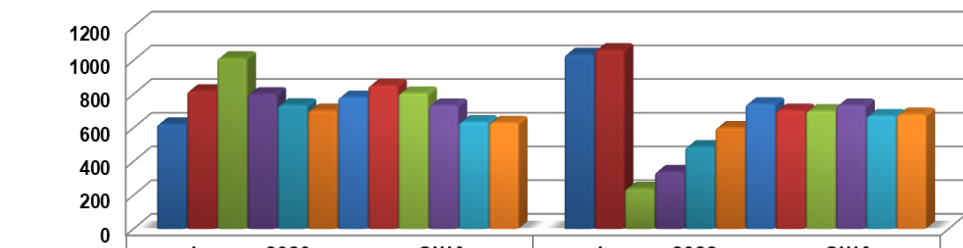
Молдова імпортує із України ЛФМ, гумові вироби, ПКВ, добрива. Ріст експорту хімічної продукції до Р.Молдови обумовлений у певній мірі продовженням на 2023 р. безмитним режимом експорту товарів із Молдови до країн ЄС.

До п'ятірки країн-експортерів хімічної продукції українського походження входять також **США (8%) і Латвія (7%)**.

Загалом частка європейських країн у регіональній структурі хімічного експорту із України стала домінуючою (близько 70 % у січні-жовтні 2023 р.) на фоні мінімізації експортних поставок хімічної продукції до країн СНД (6,4% у січні-жовтні 2023 р. без Р.Молдова).

Все ж варто зазначити, що у поточному році спостерігається тенденція до певного зростання локальних експортних поставок хімічної продукції до Грузії, Казахстану, Узбекистану, Вірменії.

8. Імпортні поставки хімічної продукції до України

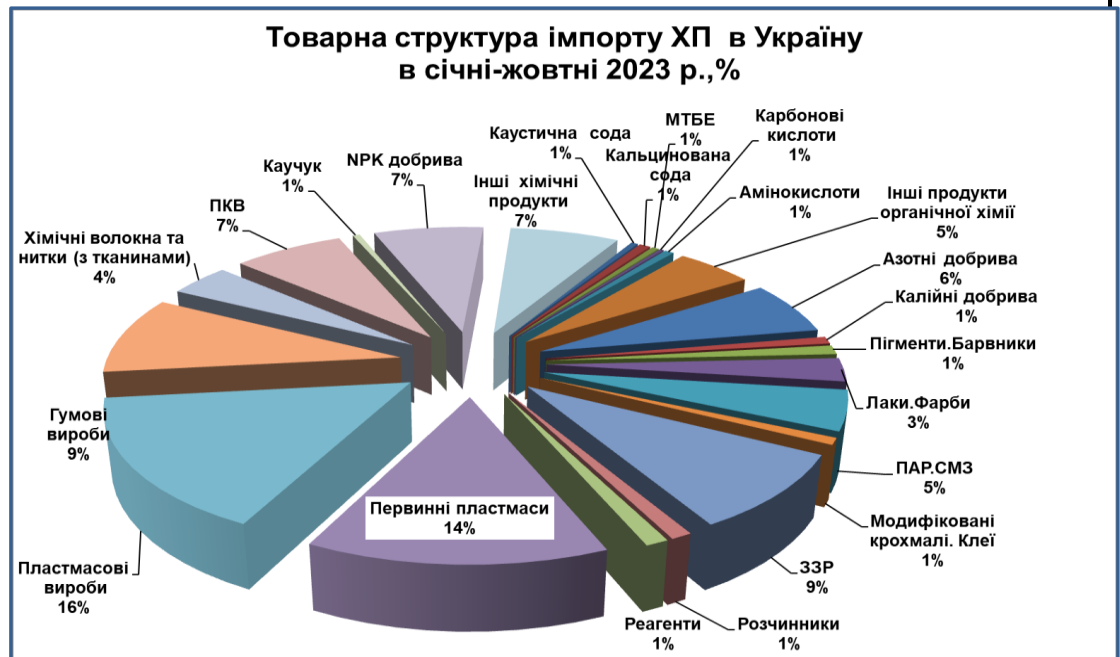
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																																						
Імпорт хімічної продукції (вартісний зріз)	Імпорт хімічної продукції в Україну у 2023 року за товарним асортиментом та структурою поставок суттєво розширився порівняно з попереднім роком. Імпортні поставки хімічної продукції до України склали у вартісному вимірі у 2023 р. 9,26 млрд. дол. США (попередні дані) та на 16% перевищили аналогічний показник 2022 р. (7,99 млрд. дол. США). Слід констатувати, що у вартісних показниках у січні-лютому 2023 р. хімічний імпорт був меншим на 30-40% порівняно з довоєнним січнем-лютом 2022 р., та вже у березні 2023 цей показник майже втричі перевищив хімічний імпорт, який був зафіксований у березні 2022 р. (відповідно 1014 та 239 млн. дол. США). Причина зрозуміла – початок широкомасштабних воєнних дій. У квітні-грудні 2023 р. темп зростання вартісних обсягів імпортованих поставок хімічної продукції до України порівняно з аналогічним періодом 2022 р. склав у помісячному зрізі від 2,5 до 1,2 разів та дещо уповільнився (не фронтально). Середні місячні обсяги імпорту хімічної продукції в Україну склали у 2023 р. 770 млн. дол. США, тоді як аналогічний показник за підсумками березня-грудня 2022 р. (без довоєнного періоду) становив 589 млн. дол. США (тобто був 1,3 рази меншим) (діаграма 34). У березні 2023 р. обсяги хімічного імпорту за валовим вартісним виміром вже наблизилися до довоєнного січня-лютого 2022 рр. (діаграма 35). Діаграма 35																																						
	Імпортні поставки хімічної продукції до України в 2022-2023 рр. <table><thead><tr><th></th><th>Імпорт-2023, млн.дол. США</th><th>Імпорт-2022, млн.дол. США</th></tr></thead><tbody><tr><td>Січень</td><td>622</td><td>1035</td></tr><tr><td>Лютий</td><td>818</td><td>1062</td></tr><tr><td>Березень</td><td>1014</td><td>239</td></tr><tr><td>Квітень</td><td>801</td><td>339</td></tr><tr><td>Травень</td><td>735</td><td>486</td></tr><tr><td>Червень</td><td>703</td><td>600</td></tr><tr><td>Липень</td><td>780</td><td>741</td></tr><tr><td>Серпень</td><td>850</td><td>703</td></tr><tr><td>Вересень</td><td>805</td><td>700</td></tr><tr><td>жовтень</td><td>733</td><td>733</td></tr><tr><td>листопад</td><td>634</td><td>671</td></tr><tr><td>грудень</td><td>630</td><td>679</td></tr></tbody></table>		Імпорт-2023, млн.дол. США	Імпорт-2022, млн.дол. США	Січень	622	1035	Лютий	818	1062	Березень	1014	239	Квітень	801	339	Травень	735	486	Червень	703	600	Липень	780	741	Серпень	850	703	Вересень	805	700	жовтень	733	733	листопад	634	671	грудень	630
	Імпорт-2023, млн.дол. США	Імпорт-2022, млн.дол. США																																					
Січень	622	1035																																					
Лютий	818	1062																																					
Березень	1014	239																																					
Квітень	801	339																																					
Травень	735	486																																					
Червень	703	600																																					
Липень	780	741																																					
Серпень	850	703																																					
Вересень	805	700																																					
жовтень	733	733																																					
листопад	634	671																																					
грудень	630	679																																					

Секторальна та продуктова структура імпорту хімічної продукції в Україну у 2023 році показана на Діаграмі 36. Проведений аналіз свідчить, що продовжується процес певного переділу внутрішнього товарного ринку хімічної продукції та зміцнення позицій імпортних продуктів та компаній-імпортерів, зважаючи і на воєнний стан, і на нестабільність внутрішнього виробництва. Частина споживачів вже переорієнтувалася на імпортні поставки, зважаючи на їх вищу цінову конкурентність порівняно з вітчизняною продукцією та менші ризики в поставках, хоча вони також є.

Імпортна продукція займає вільні ніші, які утворилися або ж утворюються у внутрішньому виробництві хімічної продукції внаслідок руйнувань та зупинки чи регіонально обмеженого функціонування хімічних підприємств. Іде активна диверсифікація імпортних поставок хімічної продукції.

Найбільш значиме місце у структурі хімічного імпорту в 2023 р. займали наступні хімічні продукти (товарні групи): *вироби із пластмас (16%), первинні пластмаси (14%), засоби захисту рослин (9%), гумові вироби (9%), косметична та парфумерна продукція (7%), азотні добрива (6%), комплексні добрива (7%), продукція органічної хімії (6%), продукція неорганічної хімії (4%), СМЗ (5%), ЛФМ, пігменти та барвники (5%).*

Діаграма 36

Слід зазначити, що у 2023 р відбулися суттєві зміни у структурі хімічного імпорту в Україну., порівняно з попереднім 2022 р. Зокрема, значно збільшились, як у вартісному, так і фізичному вимірі, імпортні поставки в Україну первинних пластмас(+8% у вартісному вимірі), виробів із пластмас (+19%), азотних добрив (в 1,7 разів – у вартісному вимірі, у 2,2 рази – у фізичному), продукції неорганічної хімії (+13% у вартісному вимірі), ЛФМ (+32% у вартісному вимірі).

Загалом можна констатувати, що на відміну від структури внутрішнього хімічного виробництва та експорту, яка суттєво звузилася з початком воєнних дій, структура імпортних поставок хімічної продукції до України принципово не змінилася на фоні триваючої та досить активної диверсифікації імпортних поставок у розрізі основних видів та товарних груп продукції.

Більше того, починаючи з березня 2023 р., у значній частині товарних сегментів спостерігається активний ріст фізичного та вартісного імпорту хімічної продукції до України, хоча і з деяким уповільненням у четвертому кварталі. Навіть у межах більш звуженого внутрішнього споживання відбувається розширення не лише нішевих, а загалом фронтальних імпортних поставок хімічної продукції.

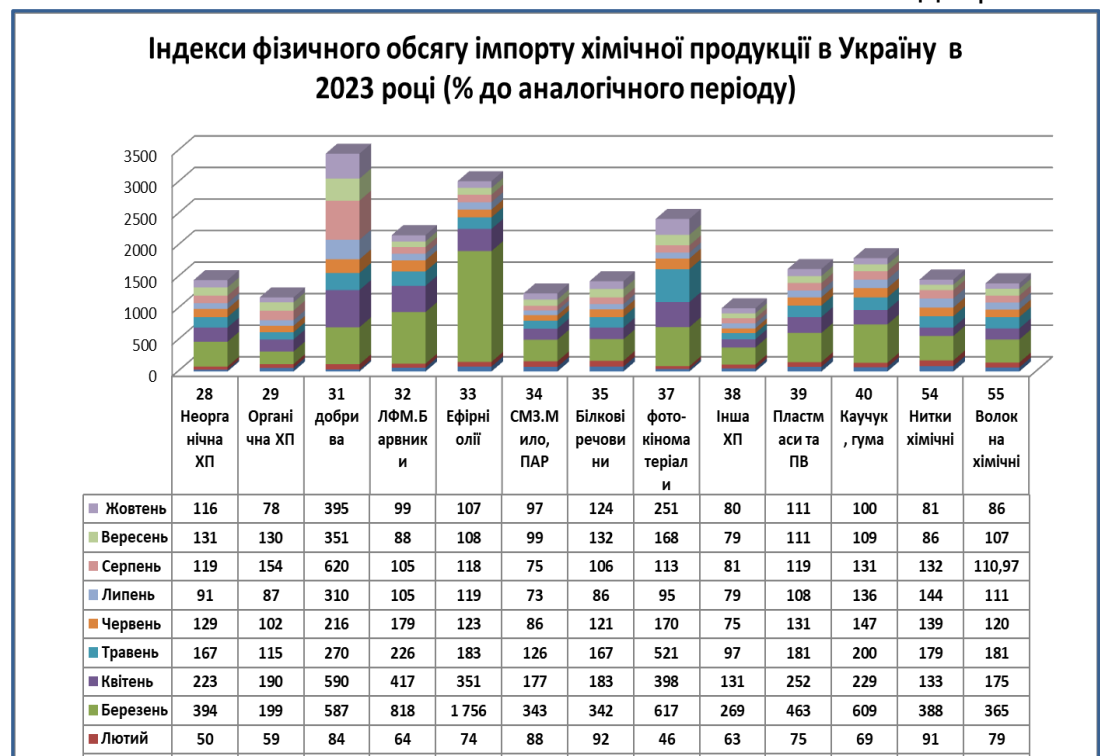
Наразі імпорт практично повністю закрити товарні ніші, як в сировинних сегментах, де відсутнє національне виробництво, так і зміцнив свої позиції в сегментах виробництва товарної продукції більш поглибленого технологічного переділу та кінцевої товарної продукції.

Динаміка індексів **фізичного імпорту хімічної продукції** в Україну у січні-вересні 2023 р. набула загального наростаючого тренду. Піковим періодом став **березень** (завдяки низькій статистичній базі для порівняння). Середній індекс фізичного імпорту хімічної продукції в Україну склав у **березні – червні 2023 р. від 250 до 300%** порівняно з аналогічним періодом 2022 р.

Після активного зростання імпорту хімічної продукції в Україну в березні - червні 2023 р. динаміка фізичних обсягів імпорту несуттєво ослабла лише в липні і знову продемонструвала зростання у серпні-жовтні 2023 року. Ріст імпорту продовжує мати фронтальний характер.

Це стосується, як сегментів з нееластичним попитом (СМЗ, добрива, ЛФМ, косметична та парфумерна продукція, барвники, ЛФМ, хімічні волокна, тощо), де відбулися певні зміни у ціновому структуруванні поставок (товарні групи одновидової продукції за ціновою категорією), так і хімічних продуктів нееластичного імпорту з нечутливим попитом. Індеси фізичного імпорту хімічної продукції в Україну в 2023 році у помісячному зрізі приведені на Діаграмі 37.

Діаграма 37

Фізичний імпорт хімічної продукції (секторальний зріз)

Імпорт
товарної
продукції
(секторальний
зріз)

Секторальний зріз імпорту хімічної продукції до України в 2023 р. порівняно з попереднім роком у вартісному вимірі показаний на Діаграмі 38.

Приведені дані однозначно показують активний підвищувальний тренд в імпортних поставках хімічної продукції до України у січні-листопаді 2023 р. порівняно із аналогічним періодом 2022 р. На діаграмі чітко видно, що не має ні одного товарного сегменту, де б спостерігалось зниження імпортних поставок, усі товарні групи характеризуються приростом, хоча секторальна динаміка є досить різною.

Звичайно, необхідно враховувати підвищувальну цінову динаміку на частину імпортованої хімічної продукції, однак сама по собі ця тенденція є однозначно показовою.

Діаграма 38

Індекси
імпортних цін
на хімічну
продукцію

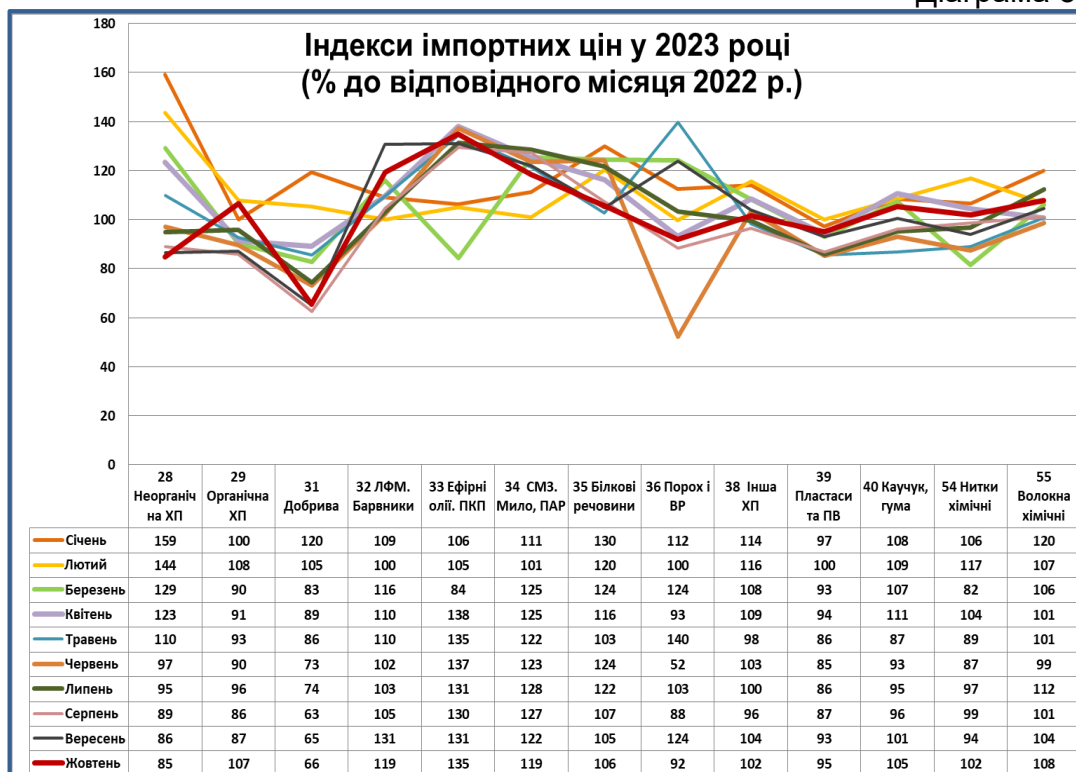
На діаграмі 39 приведені дані щодо **середніх імпортних цін на імпортовану хімічну продукцію в Україну в 2023 р. (у розрізі основних товарних груп).**

Слід зазначити, що середні імпортні ціни на хімічну продукцію у січні-лютому 2023 р. виросли порівняно з аналогічним періодом 2022 р. практично на усі види імпортованої в Україну хімічної продукції.

Однак вже в березні-квітні середні імпортні ціни на хімічну продукцію в багатьох сегментах почали знижуватися. І ця тенденція продовжувалася у травні-жовтні 2023 р., хоча і перестала бути лінійною.

Водночас спостерігається певна цінова збалансованість та звуження цінового «коридору» росту цін (за виключенням продукції неорганічної хімії та білкових речовин).

Діаграма 39

**Імпорт
товарної
продукції
(географічний
зріз)**

У 2023 році **географічна конфігурація імпорту хімічної продукції до України суттєво не змінилася**. Основними ТОП імпортерами поставок хімічної продукції до України залишаються **Польща та Китай** (відповідні дані приведені на діаграмі 40).

На першому місці в регіональній структурі імпорتنих поставок хімічної продукції продовжує перебувати **Китай**, його частка виросла до 25%, частка **Польщі** у структурі хімічного імпорту в січні-жовтні 2023 р. наблизилася до китайського показника та склала 23%.

Слід відмітити, що практично в усіх товарних сегментах імпорту хімічної продукції з **Польщі до України** у поточному році продовжує рости з тією чи іншою динамікою та кумулятивно значно перевищив імпортні поставки 2022 р. (січень – жовтень 2023 р. - 1259 млн. дол. США, січень-жовтень 2022 р. – 958 млн. дол. США).

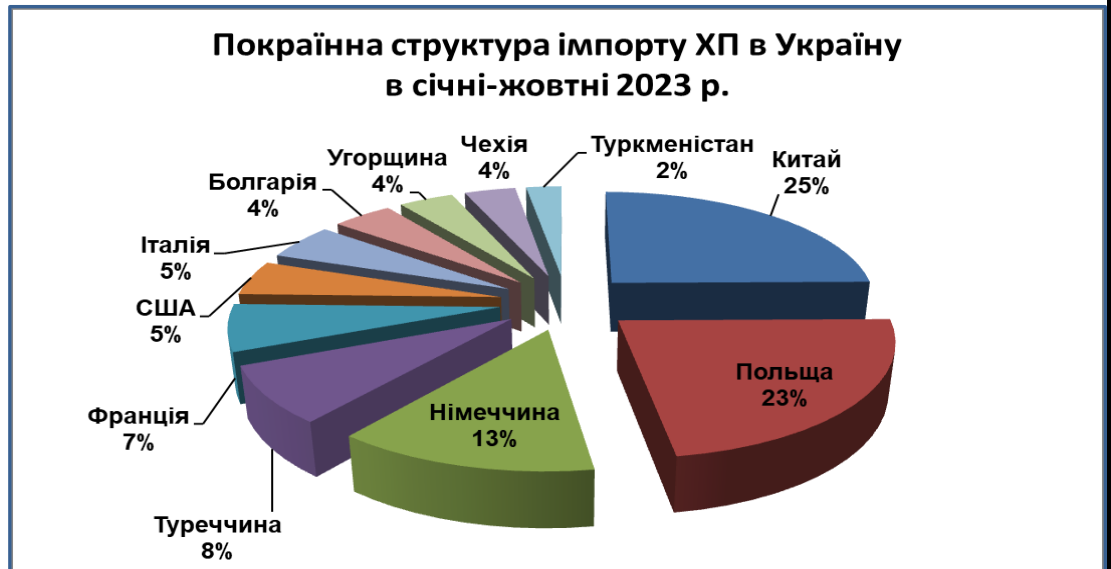
У вартісних показниках імпортні поставки виросли в лінійні періоди на 31%, фізичному вимірі – на 40-45%.

Насамперед це стосується базових сировинних сегментів (продукції неорганічної хімії, органічних сполук), а також мінеральних добрив, СМЗ, барвників, первинних пластмас, виробів із пластмас, ЗЗР та інших видів хімічної продукції, виробництво яких в Україні або ж зменшилось або ж частково зупинилось.

Імпорт хімічної продукції з **Китаю до України** у січні-жовтні 2023 р. склав 1375 млн. дол. США та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 6% у вартісному вимірі (січень-жовтень 2022 р. - 1299 млн. дол. США). Досить відчутно виросли імпортні поставки добрив (більш ніж в два рази), хімічних ниток (+47%), шин та інших гумових виробів (+65%), первинних аластмас та виробів із пластмас (+34%).

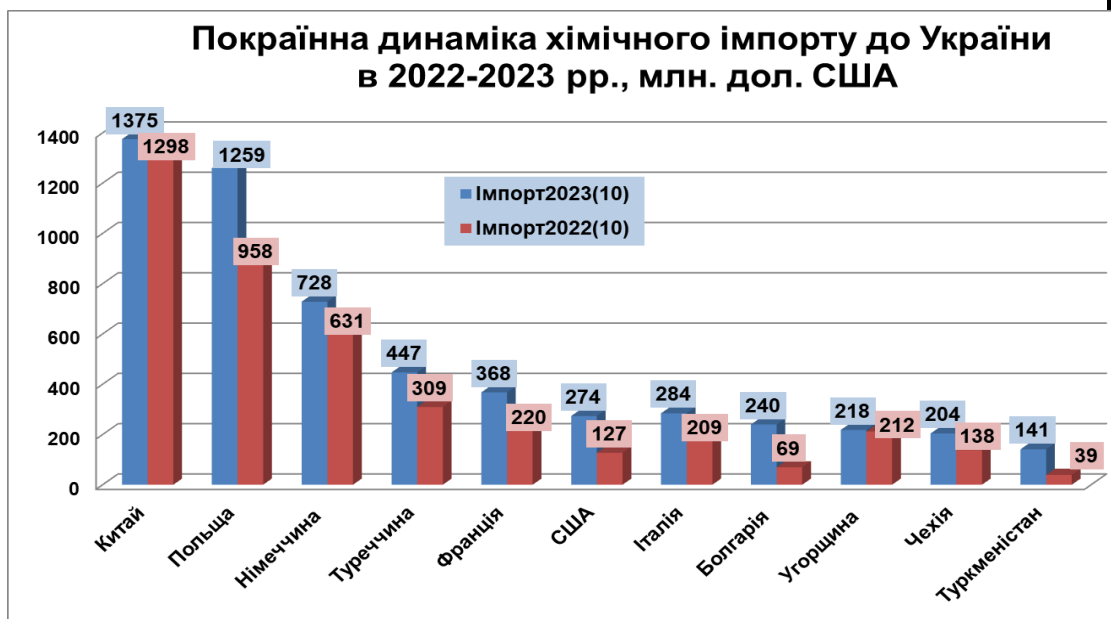
По усім названим товарним групам хімічної продукції суттєвий приріст імпорتنих поставок із Китаю спостерігався як у вартісних показниках, так і фізичному вимірі. Слід зауважити, що приріст імпорту хімічної продукції китайського виробництва спостерігався у більшості товарних груп хімічної продукції.

Діаграма 40

Частка хімічної продукції **Німеччини** у кумулятивному імпорті до України також залишається стабільно високою – 13%. Імпорт хімічної продукції до України з решти країн-партнерів (Франції, Туреччини, США) у поточному році має уповільнену тенденцію до зростання при збереженні (і навіть розширенні) традиційної номенклатури імпорتنих поставок хімічної продукції за рахунок «нішевої» продукції. Покраїнна динаміка хімічного імпорту до України у вартісних показниках приведена на діаграмі 41.

Діаграма 41

	Стійкими в регіональній структурі хімічного імпорту до України в аналізований період залишилися позиції хімічної продукції США (5%), виросла частка Туреччини (8 %). Домінують у структурі турецького хімічного імпорту первинні пластмаси та вироби із пластмас, гумові вироби, хімічні волокна, добрива, каустична та кальцинована сода, гіпохлорити та ін. Український хімічний товарний ринок стає все більш привабливим і значимим для імпортерів, навіть за умови військових дій в Україні, та активно насичується імпортною хімічною продукцією у вільних нішах (через відсутність чи зупинку національного виробництва, втрату внутрішніх логістичних зв'язків з певними регіонами). <i>У хімічній промисловості ЄС наразі спостерігається стагнація, в деяких країнах є ознаки рецесії, вона переживає багато викликів. Саме тому європейська хімічна промисловість зацікавлена в українському товарному ринку, який може стати (і власне стає) додатковим майданчиком для збуту власної хімічної продукції.</i> Звертає на себе увагу збільшення обсягів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією з деякими країнами, які традиційно є транзитними. Так, у поточному році стабільним є зовнішньоторговельний оборот хімічною продукцією між Україною та Р. Молдова, зокрема, експорт.
--	--

9. Внутрішній товарний ринок хімічної продукції

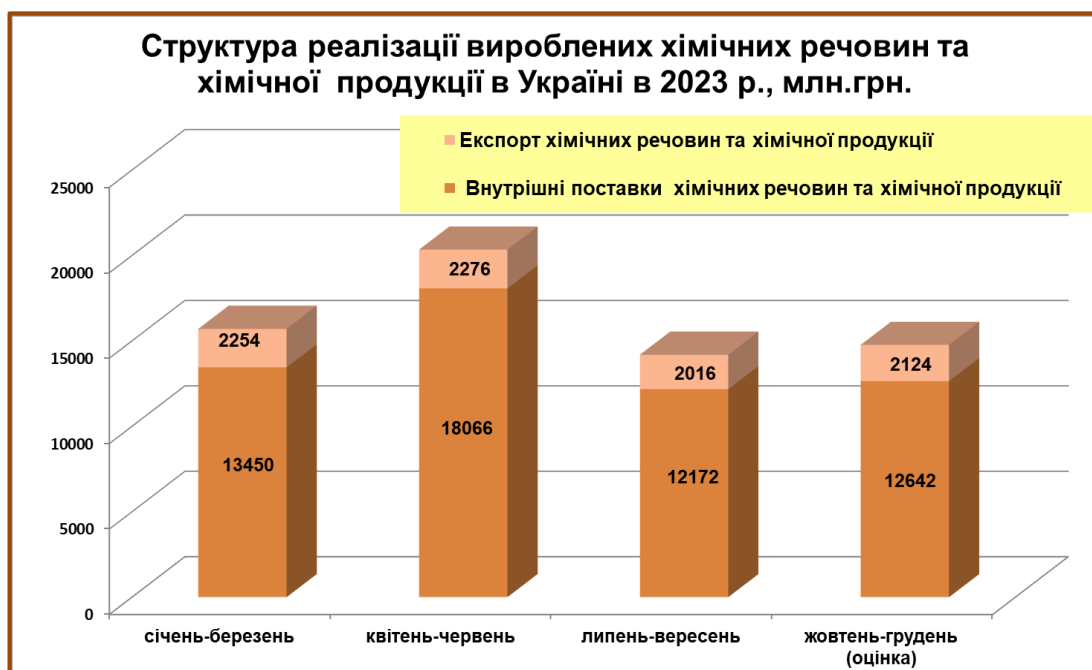
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	Внутрішнє споживання хімічної продукції в Україні у 2023 р. склало, за попередніми розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у доларовому еквіваленті 12 млрд. дол. США (330 млрд. грн.) та збільшилося у доларовому еквіваленті порівняно з аналогічним періодом 2022 року майже на 2 млрд. дол. США (у гривневому обрахуванні розрахункова ємність внутрішнього хімічного товарного ринку виросла майже на 20 млрд.грн). Статистична незбалансованість показників обумовлена нелінійним інфляційним ростом курсу гривні щодо долара США у 2023 р. порівняно з 2022 р. (відповідно 36,53 та 32,34). Однак це вартісні показники. У розрізі окремих сегментів та видів продукції у фізичному вимірі внутрішнє споживання хімічної продукції в 2023 рроці «просіло» порівняно з 2022 роком на 10-20%, хоча в деяких сегментах спостерігається і протилежна тенденція. <i>Частка імпортного продукту у структурі внутрішнього товарного ринку хімічної продукції становила у 2023 р. майже 77% (2022 р. – 80%). Упродовж третього-четвертого кварталу 2023 р. частка імпортової продукції на внутрішньому товарному ринку дещо знизилася, хоча цей показник залишається одним із найвищих показників за всю історію моніторингової аналітики, яку ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» веде з 1992 року.</i>

Стабільно високий рівень даного показника свідчить про ознаки хронічної імпортозалежності українського товарного ринку хімічної продукції, насамперед, від хімічної продукції Польщі та Китаю.

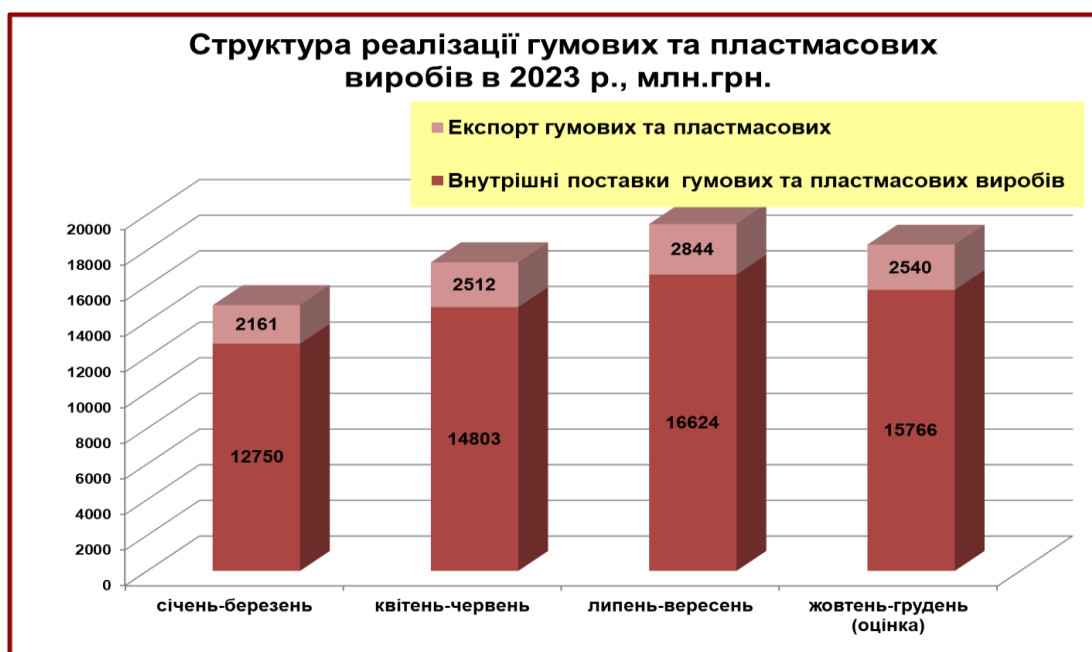
Наскільки критичною (та незворотною і чутливою для національного виробництва) є дана тенденція, покаже час. Однак ситуація, яка склалася, вимагає проведення постійного моніторингу імпортних поставок хімічної продукції на рівні Міністерства економіки України.

Водночас варто зазначити, що у 2023 році істотно виросли внутрішні поставки виробленої хімічної продукції на фоні звуження експортних поставок. Підтверджують таку тенденцію графічні дані, приведені на діаграмах 41 та 42.

Діаграма 41

Діаграма 42

Слід зазначити, що відносна вартісна стабільність внутрішнього ринку хімічної продукції у поточному році обумовлена споживчим ринком (+10-20% у вартісних показниках) на фоні секторально нестабільного промислового споживання хімічної продукції.

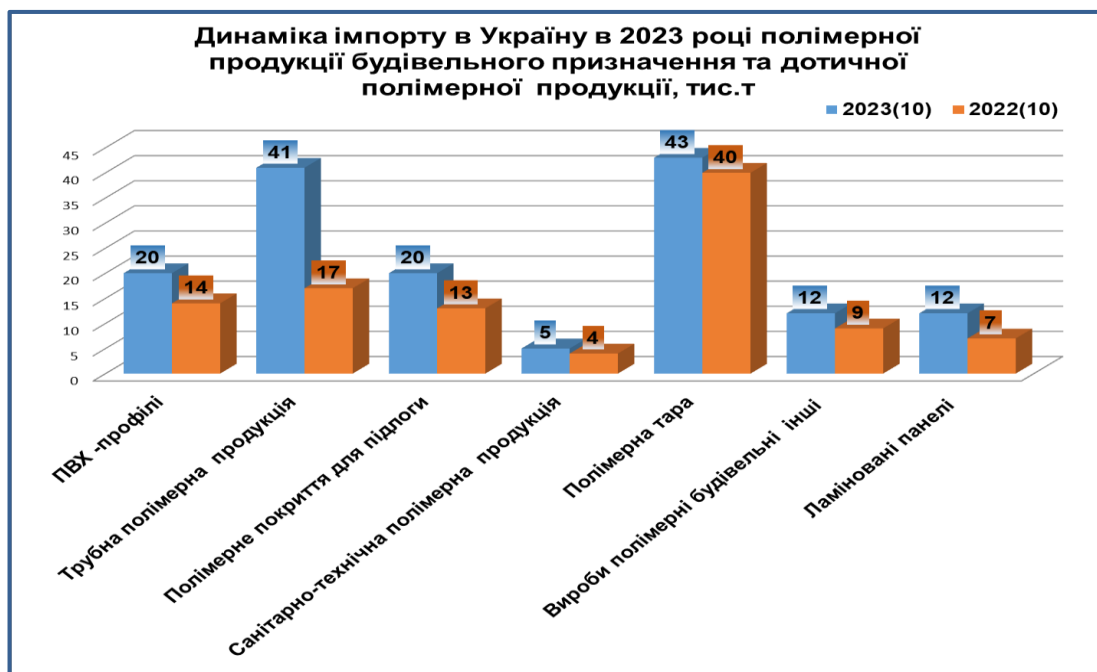
Певним виключенням є **агрохімічний ринок** (мінеральні добрива, ЗЗР), який залишається відносно стабільним (за виключенням окупованих та замінованих територій сільськогосподарського призначення, які становлять 25% сільськогосподарських угідь).

За прогностичними даними ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», до кінця 2023 р. агрохімічний ринок за своїми основними параметрами перевищить показники 2022 р., хоча до відновленн рівня 2021 р. ще досить далеко. У січні – вересні 2023 р. ємність внутрішнього товарного ринку добрив виросла до 3,8 млн. т та значно перевищила відповідний рівень 2022 р. (кумулятивно на 60-70%).

У поточному році індекс виконаних **будівельних робіт** в Україні за підсумками січня-вересня 2023 року зріс на 21% порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Така динаміка стала драйвером для збільшення внутрішнього товарного ринку полімерних виробів будівельного призначення.

Про це свідчать порівняльні дані щодо імпорту полімерних виробів для будівництва та ремонтних робіт у поточному році у фізичному вимірі порівняно з попереднім роком (діаграма 43). Загальний приріст імпортних поставок даної продукції **у фізичному вимірі** склав у розрізі основних товарних груп від 30 до 240%.

Діаграма 43

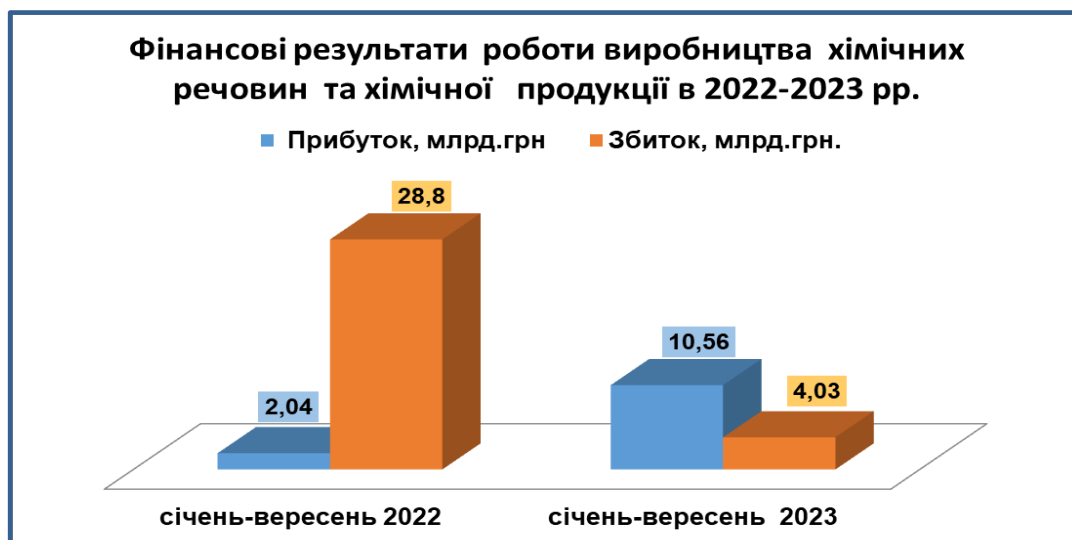

Водночас досить впливовим фактором залишається звуження міжгалузевого та внутрішнього галузевого промислового споживання хімічної продукції через припинення функціонування в ключових промислових секторах певної частини підприємств-виробників та підприємств-споживачів хімічної продукції.

	Хоча у 2023 році спостерігався процес збалансування ринку хімічної продукції, його адаптація до реалій, які склалися (відновлення роботи частини підприємств, активне імпортозаміщення, тощо).
--	--

10. Фінансові результати роботи хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Фінансовий стан хімічних підприємств	Кумулятивний сальдований фінансовий результат у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав у 2022 р. 29 млрд. чистого збитку (прибуток – 4,4 млрд грн, збиток – 33,5 млрд.грн). Збиток від операційної діяльності показали 33% підприємств галузі. Однак слід врахувати, що значна частина підприємств не відзвітувалася за 2022 р., а тому оприлюднені показники можуть бути не досить коректними. Слід також зазначити, що значна частина хімічних підприємств, які працювали на загальному оподаткуванні, з 1 квітня 2022 р. перейшли на спрощену систему оподаткування, а з 1 серпня 2023 р. підприємства знову повернулись до загальної системи оподаткування. Це значно ускладнює проміжну оцінку фінансових результатів роботи галузі. Кумулятивний прямий фінансовий збиток роботи підприємств галузі у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції за підсумками січня – березня 2023 року склав 1,5 млрд. грн. при кумулятивному прибутку 5 млрд.грн, тобто фінансове сальдо до оподаткування вперше за останні два роки було плюсовим (3,5 млрд.грн). Основна причина – значне та обнадійливе покращення фінансових результатів роботи виробництв азотних сполук та азотних добрив (в 2022 р. рентабельність операційної діяльності підприємств азотного сектору становила (-) 54,8%). За підсумками січня – червня 2023 року кумулятивний прямий фінансовий збиток роботи підприємств галузі у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав 2,9 млрд.грн при кумулятивному прибутку 7,9 млрд.грн, тобто фінансове сальдо до оподаткування за результатами першого півріччя поточного року виросло до 5 млрд.грн. За підсумками січня – вересня 2023 року кумулятивний прямий фінансовий збиток роботи підприємств галузі у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав 4 млрд.грн при кумулятивному прибутку 10,6 млрд.грн, тобто фінансове сальдо до оподаткування за результатами дев'яти місяців 2023 р. виросло до 6,6 млрд.грн. Відповідні дані показані на діаграмі 42. <i>Враховуючи, що за результатами 9 місяців 2023 року «запас» позитивного фінансового сальдо у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції є досить значимим, можна очікувати, що річний фінансовий результат, хоча і зменшиться, залишиться на рівні +3,5-4 млрд. грн., тобто першого півріччя року</i>

За підсумками **2022 року** рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав (-)17,5%, усієї діяльності - (-)25,1%, у виробництві гумових та пластмасових виробів - відповідно 1,3% і (-)5%.

За підсумками **січня-березня 2023 року** рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств у виробництві **хімічних речовин та хімічної продукції** склав 7,9%, усієї діяльності – 23,1%, у **виробництві гумових та пластмасових виробів** - відповідно 2% і -3%.

За підсумками **січня-червні 2023 року** рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств у виробництві **хімічних речовин та хімічної продукції** склав 6,8%, усієї діяльності – 14,4%, у **виробництві гумових та пластмасових виробів** - відповідно 7,1% і 4%.

За підсумками **січня-вересня 2023 року** рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств у виробництві **хімічних речовин та хімічної продукції** склав 7,1%, усієї діяльності – 12,4%, у **виробництві гумових та пластмасових виробів** - відповідно 10% і 7%.

Таким чином, у 2023 році (впродовж усіх трьох кварталів) операційна рентабельність, як у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції, так і у виробництві гумових та пластмасових виробів, мала позитивну динаміку.

Аналізуючи фінансові результати роботи підприємств хімічної галузі за підсумками шести та дев'яти місяців, можна констатувати, що річному вимірі показник рентабельності операційної діяльності підприємств залишиться позитивним, хоча і дещо знизиться.

Слід зазначити також, що дані щодо фінансових результатів, які оприлюднені Держстатом України, сформовані без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, а також агреговані на основі **фактично поданих підприємствами фінансових звітів**.

	Тобто у певній мірі вони не відображають реальну картину, а відносяться лише до певної частини хімічних підприємств, які надали фактичну фінансову звітність. Наскільки ці дані є фрагментарними, важко оцінити, хоча великі та середні підприємства звітуються у своїй більшості і відсоток таких підприємств у 2023 році збільшився. Відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», фінансова та статистична звітність у період дії воєнного стану або стану війни може надаватися з відтермінуванням на період до трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни. За даними НБУ України, середня заробітна плата на підприємствах хімічної промисловості номінально виросла в 2023 році на 10-12% (на рівні інфляції у річному вимірі), однак відсоток таких підприємств не перевищує 30% від кількості працюючих (економічно активних) підприємств.
--	--

11. Інвестиції в основний капітал хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																																												
Капітальні інвестиції	Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і у національній промисловості в цілому, залишається патовою та вичікувальною, практично з нульовою активністю. Водночас варто зауважити, що динаміка капітальних вкладень у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції в Україні, після пікового 2012 року та обвального зниження в 2013-2016 рр., в 2017-2021 рр. вийшла на певне плато. Однак з початком широкомасштабних військових дій відновився об'єктивний спад обсягів інвестиційних вкладень в основний капітал галузі (діаграма 45). Діаграма 45																																												
	Динаміка капітальних інвестицій у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції (річний зріз) <table><thead><tr><th>Рік</th><th>Капітальні інвестиції (млн.грн.)</th><th>Капітальні інвестиції (млн.дол. США)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2010</td><td>2440,6</td><td>308</td></tr><tr><td>2011</td><td>2767,7</td><td>347</td></tr><tr><td>2012</td><td>3436,6</td><td>430</td></tr><tr><td>2013</td><td>2653,6</td><td>331</td></tr><tr><td>2014</td><td>2174,6</td><td>183</td></tr><tr><td>2015</td><td>1679,7</td><td>77</td></tr><tr><td>2016</td><td>1708,5</td><td>67</td></tr><tr><td>2017</td><td>2980,7</td><td>112</td></tr><tr><td>2018</td><td>2791,8</td><td>103</td></tr><tr><td>2019</td><td>2488,1</td><td>96</td></tr><tr><td>2020</td><td>2495,8</td><td>93</td></tr><tr><td>2021</td><td>2946,7</td><td>108</td></tr><tr><td>2022</td><td>1860,7</td><td>57</td></tr><tr><td>2023 (оцінка)</td><td>1520</td><td>42</td></tr></tbody></table>	Рік	Капітальні інвестиції (млн.грн.)	Капітальні інвестиції (млн.дол. США)	2010	2440,6	308	2011	2767,7	347	2012	3436,6	430	2013	2653,6	331	2014	2174,6	183	2015	1679,7	77	2016	1708,5	67	2017	2980,7	112	2018	2791,8	103	2019	2488,1	96	2020	2495,8	93	2021	2946,7	108	2022	1860,7	57	2023 (оцінка)	1520
Рік	Капітальні інвестиції (млн.грн.)	Капітальні інвестиції (млн.дол. США)																																											
2010	2440,6	308																																											
2011	2767,7	347																																											
2012	3436,6	430																																											
2013	2653,6	331																																											
2014	2174,6	183																																											
2015	1679,7	77																																											
2016	1708,5	67																																											
2017	2980,7	112																																											
2018	2791,8	103																																											
2019	2488,1	96																																											
2020	2495,8	93																																											
2021	2946,7	108																																											
2022	1860,7	57																																											
2023 (оцінка)	1520	42																																											

	Для статистичної коректності на діаграмі 43 приведені дані в доларовому еквіваленті, які свідчать про низькі обсяги капітальних інвестицій в галузеве виробництво. Практично відсутні «довгі» інвестиції у створення нових хімічних виробництв, переважно це поточні підтримуючі капіталовкладення для покращення технологічних параметрів діючих виробництва та у створення малотоннажних хімічних виробництв з невисокою капіталоємністю. Більшість компаній, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні, наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України. ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» вів та веде моніторинг таких масштабних та стратегічно важливих інвестиційних проектів, їх близько 45-50 (це проекти, інформація про які оприлюднена їх ініціаторами у різні періоди), у своїй більшості з початку широкомасштабних військових дій вони законсервовані (або ж залишилися на рівні інвестиційних пропозицій). Водночас в локальних сегментах (виробництво пластмасових виробів, перероблення біосировини в хімічну продукцію та побічні продукти, переробка мінеральної сировини в товарну хімічну продукцію тощо) такі проекти, хоча і уповільнено, все ж реалізуються. Зокрема, певні позитивні інвестиційні зрушення спостерігаються у національному виробництві добрив та іншої агрохімічної продукції (компанія «КВАДРАТ» відкрила новий завод по виробництву преміальних рідких стартових добрив Квантум Діафан АСТіон та лінійку добрив для позакореневого живлення ТМ Quantum; проведена поглиблена реконструкція основного обладнання в цеху аміачної селітри ПрАТ «Рівнеазот» та ін.).
--	--

12. Основні оціночні висновки

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Деякі оціночні висновки	✓ Внутрішнє товарне виробництво хімічної продукції у 2023 році продовжувало функціонувати у звуженому та нестабільному форматі Фактично не продукується (або ж продукується в обмежених обсягах і нестабільному режимі) значна частина базової хімічної сировини (як неорганічної, так і органічної сировини та напівсировини) та хімічної продукції, критично важливої для внутрішнього товарного ринку (каустична сода, хлор, пігментний діоксид титану, гіпохлорит натрію, базові первинні полімери, етилацетат, комплексні добрива та ін.). Тобто спостерігається певна асиметрія виробництва у секторальному та секторальному зрізі.

Все ж частина хімічних (та дотичних з ними) підприємств упродовж 2023 року відновила або ж заявила про відновлення свого виробництва (ПАТ «Сумхімпром», ДП «Об'єднана гірничо-хімічна компанія», ПКФ «Велта», ПрАТ «Вінницяпобутхім», Миколаївський глиноземний завод, завод із виробництва скляної тари швейцарського холдингу Vetropack, компанія «Тана» та ін.).

Однак функціонування частини названих підприємств було нетривалим і у четвертому кварталі відбулася чергова призупинка їх діяльності.

Все ж упродовж 2023 року появилися певні ознаки секторальної стабілізації товарного виробництва, які корелюються з певними позитивними змінами в частині сегментів внутрішнього товарного ринку (пластмасові вироби, азотні добрива, пестициди та інші агрохімікати, синтетичні миючі засоби, гумові вироби, клеї різних видів, лакофарбові матеріали, парфумерно-косметична продукція, продукція автохімії).

У значній мірі така тенденція була обумовлена також передсезонним та сезонним чинником і стабільними замовленнями на окремі види хімічної продукції під внутрішні (оборонні) потреби.

Водночас індекс промислового виробництва за підсумками 9 місяців 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2016 року з урахуванням сезонних коливань у виробництві хімічних речовин та хімічної речовин склав 67,1%, у виробництві пластмасових та гумових виробів – 83,8%. Зрозуміло, що це глобально негативна динаміка, яка обумовлена об'єктивними причинами.

Водночас, якщо порівняти динаміку індексу промислового виробництва у поточному році з попереднім роком (лінійні періоди - 9 місяців, база - 2016 р.), ці показники склали відповідно 49,6% та 68,6%.

Отже, другий воєнний рік показав певну адаптацію галузевого бізнесу до функціонування в умовах широкомасштабної війни, хоча дистанція відставання від довоєнного періоду ще досить значима. Разом з тим цей показник секторально суттєво диференціюється. І секторальну динаміку вирівняти практично неможливо.

✓ На значній частині діючих хімічних підприємств стабільність товарного виробництва і реалізації залишається «крихкою».

Така ситуація обумовлена нестабільністю поставок сировини, триваючою складністю логістичних ланцюжків (зі зрозумілими збоями), обмеженістю портових та інших транспортних можливостей доставки сировини чи збуту продукції, блокуванням вантажоперевезень на частині пунктів перетину кордонів з Польщею та іншими країнами, зменшенням кількості довготривалих та вагових замовлень і контрактів на продукцію, збільшенням витрат на кібербезпеку, закупілю електроенергії та інших енергоресурсів за підвищеними цінами тощо.

Більшість виробників постійно вказують також на зниження купівельної спроможності (цей чинник суттєво відрізняється по регіонам), відтік кваліфікованої та професійної робочої сили (мобілізація, виїзд за кордон, неможливістю переїзду у зв'язку з релокацією виробництва та ін.).

✓ ***Посилення сировинної імпортозалежності в секторах добавленої вартості та кінцевої товарної продукції, хоча спостерігається і певна адаптація національних виробників до цієї ситуації.***

Загалом у більшості товарних сегментів хімічного перероблення частка імпортової сировини на напівсировини виросла до 70-80%.

Виробники пластмасових та гумових виробів промислового та споживчого призначення, які продовжують функціонувати, практично повністю переорієнтувалися на імпорту сировину та імпортні допоміжні матеріали, про що свідчить збільшення поставок первинних полімерів та каучуку в Україну в 2023 р. порівняно з 2022 р. (відповідно на + 8% у вартості та +19% у фізичній вазі).

Наявність такого темпу приросту є досить показовим, оскільки січень-лютий 2022 р., які входять у базу для розрахунку, були ще довоєнним періодом.

✓ ***Звуженість та точковість експортних поставок хімічної продукції при певному, хоча і уповільненому відновленні старих та налагодженні нових каналів експортних поставок в умовах триваючою ускладненої логістики та нестабільних транспортних коридорів.***

Ситуація на певній частині підприємств галузі у відносно безпечних регіонах та продукція яких зорієнтована на експорт, у 2023 р. відносно стабілізувалася (насамперед, сировина та продукція біохімічного походження, точкові види мінеральної сировини, ефірні оливи, модифіковані крохмалі та декстрини, парфумерно-косметична продукція, діагностичні реагенти, інертні технічні гази, окремі види пластмасових та гумових виробів).

Водночас у 2023 р. значно зменшилися експортні поставки хімічної продукції із України порівняно з 2022 р. (в 1,7 разів у вартісних показниках) та відповідно валютні надходження від реалізації продукції.

У певній мірі такі показники є логічними, оскільки більша частина кумулятивного експорту у попередньому році припадала на довоєнний період (січень–лютий).

Однак у лінійні періоди (березень-грудень 2023 р. до березня – грудня 2022 р.) зниження експортних поставок хімічної продукції у вартісному вимірі склало 23% (відповідно 728 та 949 млн.дол. США), що свідчить про негативний характер цієї тенденції.

✓ ***Ріст фронтальної імпортозалежності внутрішнього хімічного виробництва та внутрішнього хімічного ринку. Можна констатувати, що у певній мірі відновився ефект «ножиць» між товарним виробництвом та внутрішнім товарним ринком хімічної продукції на користь глобального росту у внутрішньому споживанні імпоротної складової (77% у 2023 р.).***

Імпортозалежність внутрішнього хімічного виробництва та хімічного товарного ринку загалом у більшості сегментів продовжує досить активно рости, оскільки вільні товарні ніші (як сировини, так і кінцевої товарної продукції) досить активно та жорстко займає продукція виробництва Китаю, Польщі, Німеччини, Туреччини, Болгарії, Чехії, Угорщини, США та деяких інших країн.

Частка імпоротної продукції у структурі внутрішнього споживання у 2023 р. залишається критично високою - 77%. Хоча загалом цей показник дещо покращився порівняно з попереднім роком (2022 р. – 80%)

Одна із локальних причин - збільшенню виробництва та відвантаження азотних добрив національного виробництва на внутрішній товарний ринок, частка вітчизняної продукції в даному сегменті товарного ринку виросла до 63% (попередні балансові дані за 2023 р.). Разом з тим такий баланс не є однорідним, в сегменті карбаміду в поточному році частка імпортного продукту збільшилась з 30 до 70%.

✓ ***Продовження змін географічних та покраїнних акцентів у зовнішній торгівлі хімічною продукцією з можливими довгостроковими наслідками для національного хімпromу***

Європейська орієнтація експортних поставок хімічної продукції українського виробництва, яка виросла в 2022-2023 рр. до 70% (частка регіонального експорту в структурі загального хімічного експорту), є досить позитивною тенденцією.

Хоча європейський ринок (особливо східноєвропейський) через деформацію традиційної логістики та складність транспортних перевезень може виступати і виступає наразі досить часто транзитним майданчиком.

Український товарний ринок *стає досить важливим ринком збуту, як хімічної сировини та напівсировини, так і кінцевої товарної продукції для Китаю, Польщі, Словаччини, Румунії, а також деяких інших країн – Ірану, Туреччини, ОАЕ, Саудівської Аравії та ін.*

Поступально формуються нові логістичні ланцюжки та транспортні коридори з орієнтацією на більш здешевлену сировину, яка виробляється на недавно створених виробництвах за сучасними технологіями.

Загалом національний бізнес у 2023 році за складних умов здійснення експортних поставок частково адаптувався, переорієнтувався й почав розвивати нові експортні шляхи сухопутними коридорами через країни Європи, нові сфери прикордонної торгівлі (західний транспортний коридор на Польщу, Німеччину та Балтійські країни і південний транспортний коридор здебільшого через Румунію та Р. Молдову).

Проведений аналіз експортних поставок хімічної продукції із України показав, що до країн Східної Європи і Прибалтики в 2023 році експортувалося більш ніж 55% кумулятивного хімічного експорту.

✓ **Ріст собівартості виробництва та критичне «обміління» фінансових можливостей у більшості компаній-виробників хімічної продукції, незважаючи на триваючий ріст цін на значну частину хімічної продукції. Навіть виробництво досить ліквідної продукції значно знизило свою маржинальність за рахунок критичного росту логістичної складової.**

Одна із об'єктивних і логічних причин - процес заміни поставок певних видів хімічної сировини та напівсировини з країни-агресора та Р.Білорусь, які здійснювалися у довоєнний період за відносно низькими цінами, на поставки аналогічної продукції з інших країн світу з більш ускладненою логістикою.

Це призвело у певній мірі до здорожчання логістики, транспортування, на які наклалися тарифне зростання і ціновий тиск, що призвело загалом до росту собівартості національного виробництва значної частини хімічної продукції та його збитковості. Цей процес потребує також певної адаптованості технологічних процесів до роботи із сировиною іншого походження та технічних параметрів.

Все ж у 2023 році вперше виробництво галузевої продукції (як хімічних речовин та хімічної продукції, так і гумових і пластмасових виробів) вийшло на позитивне фінансове сальдо (за підсумками січня-вересня і очікувано за результатами року).

Водночас статистичний контур підприємств, які подають фінансову звітність, є звуженим. Значна частина збиткових підприємств фінансову звітність, відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», не подає.

А тому, хоча ознаки фінансової стабілізації в частині великих та середніх підприємств присутні, фінансові результати роботи значної частини підприємств галузі все ще є збитковими, як від операційної, так і загальної діяльності.

Реальна фінансова картина галузевого виробництва під час воєнного стану буде отримана лише після закінчення війни.

✓ **Відновлення роботи стратегічно важливих хімічних підприємств, які перебувають у відносно безпечній зоні, та їх ніш на внутрішньому товарному ринку є наразі пріоритетним завданням.**

Проведений оціночний аналіз по 42 основним продуктам базової хімічної сировини показав, що наразі 26 найменувань базової хімічної сировини в Україні не виробляється (руйнування виробничих потужностей, перебування виробництв на ТОТ, припинення виробництва з причин безпечності тощо) та покривається за рахунок імпорتنих поставок.

ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» продовжує моніторити ситуацію по базовим хімічних продуктам і речовинам, які виробляються в Україні.

Загалом широкомасштабні воєнні дії досить сильно «травмували» стан національного хімпрому, особливо у базовому хімічному виробництві, від якого залежать більшість ланцюгів подальшого перероблення.

Галузеве виробництво у значній мірі втратило свою фінансову та цінову стійкість, яка і до війни не мала достатнього конкурентного запасу.

Скорочення виробничого потенціалу (зменшення кількості діючих суб'єктів господарювання) з початку широкомасштабних воєнних дій склало у розрізі основних секторів склало 20-25% у секторах основної хімії, 6,5-16% - у розрізі більшості секторів перероблення (без врахування ТОТ та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії).

Варто водночас зауважити, що кількість ФОПів, які функціонують у галузевому виробництві, у значно більшому відсотку зберегли статус діючих (хоча статус діючих «обнуляється» лише після 12 місяців припинення відвантаження продукції чи надання послуг).

✓ ***Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і у національній промисловості в цілому, залишається патовою та вичікуваною, практично з нульовою активністю.***

Відповідно дефіцит інвестування галузевого виробництва (насамперед, у сфері екологічної модернізації та курсу на «зелене» хімічне виробництво), яке вже набуває ознак глибокої інвестиційної стагнації, обумовлює процес поглиблення розриву технологічного та інноваційного рівня національних виробників і вітчизняної промислової практики загалом із зарубіжними компаніями-конкурентами.

Певна частина вітчизняних хімічних компаній заявляє про власні інвестиційні проекти по створення нових хімічних виробництв ліквідної продукції з незначною капіталоємністю, однак практична реалізація проектів через невизначеність ситуації в Україні у зв'язку з воєнними діями, відсутністю джерел фінансування, реальних потенційних інвесторів досить часто обмежується лише розробкою ПТЕО або ТЕО.

Водночас в 2023 році хімічними компаніями (частково із зарубіжними партнерськими компаніями) розпочався процес ініціювання та передпроектного опрацювання перспективних інвестиційних проектів за різними напрямками, насамперед у сфері перероблення біосировини, а також створення виробництв нішевих товарних продуктів, ***які мають внутрішнє ресурсне забезпечення, високий потенціал ефективності та інноваційності, чітку комерційну та кон'юнктуру перспективу.*** Однак загалом інвестиційна активність з об'єктивних причин поки що залишається точковою.

З іншого боку є надія, що зміни у промисловій політиці ЄС відкриють певні можливості щодо реалізації в Україні спільних виробничо-інноваційних проектів за перспективними напрямками з орієнтацією на відновлювальний та стратегічний попит, проривні проекологічні інновації, хоча цей процес, як показує аналіз, буде досить складним.

✓ **Очікування менеджменту більшості підприємств виробничої сфери хімічної галузі наразі залишаються неоднозначними, переважають помірно песимістичні очікування, які у секторальному зрізі суттєво відрізняються.**

Аналіз даних Держстату, ЗМІ та комунікації з підприємствами, які постійно проводить ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» для моніторингу інформаційних потреб виробників та ситуації в хімічній галузі, показали, що очікування менеджменту багатьох підприємств наразі залишаються песимістичними та помірно песимістичними, разом з тим є і досить стримані оптимістичні очікування, хоча вони досить точкові.

Водночас у листопаді-грудні 2023 р. песимістичні очікування посилилися, зокрема, щодо зовнішньої торгівлі, як експортних, так і імпорتنих поставок хімічною продукції.

Основні причини: сезонне погіршення очікувань щодо кількості внутрішніх та іноземних замовлень, обсягів товарного виробництва, товарних запасів, відтік кількості найманих працівників, очікування ускладненого опалювального періоду та проблем з енергопостачанням та ін.

Частина підприємств-виробників ліквідної хімічної продукції цілорічного попиту розпочала формувати товарні запаси на зимовий період на випадок можливих відключень електроенергії.

✓ **Реальний розвиток ситуації у галузевому виробництві у 2024 році буде залежати від багатьох чинників, частину з яких наразі спрогнозувати досить важко.**

Практично 100% опитаних підприємств заявили що бізнес-прогнозування на перший квартал 2024 року (не кажучи вже про весь рік) є надзвичайно складним і обережним, оскільки контрверсійність внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на реальне промислове виробництво, наростає.

Разом з тим, можна однозначно стверджувати, що кількість викликів перед національним хімічним виробництвом у 2024 році буде лише масштаватися, що ускладнить повоєнний рестарт галузевого виробництва.

Найбільш складним викликом на фоні триваючого воєнного стану буде кадровий «голод», яке відчувають вже більшість діючих підприємств.

У 2022 році кількість зайнятих працівників в хімічній промисловості (КВЕД 20+22) скоротилася майже на 17% порівняно з 2021 р., за нашими оцінками, у 2023 р. цей показник зменшився ще 14-15%.

Єдиний сектор, де кількість зайнятих працівників з початку широкомасштабної війни збільшилась - це виробництво пестицидів та іншої агрохімічної продукції (+14%). **Без подолання кадрового виклику забезпечити стійкість діючих підприємств неможливо.**

Все ж у 2023 розпочався певний позитивний прогрес у функціонуванні галузевого виробництва, в основі якого лежать **адаптаційність і стійкість, які демонструють хімічні підприємства у надскладних умовах виробництва.**

	Запорукою позитивних зрушень в галузі є також висока секторальна та продуктова диверсифікованість діючих виробництв, суттєвий рівень міжгалузевого споживання (навіть в умовах воєнного стану), а також значна кількість більш мобільних малих та мікропідприємств. Ще однією позитивною тенденцією є збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції з більш високою добавленою вартістю – пластмасових та гумових виробів, пестицидів та іншої агрохімічної продукції, парфумерно-косметичних виробів та ін. Водночас ситуація, яка склалася в 2023 році у галузевому виробництві, не може бути лінійно екстрапольована на 2024 рік через очікуване наростання негативних викликів.
--	--

Від розробника: при цитуванні та/або використанні даних аналітичної записки настійне прохання - посилатися на наукову установу – розробника (ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)